

De Lectione historiarum recte instituenda. : Et, Historicorum fere? omnium series, & argumenta, breuiter, & perspicue? exposita

<https://hdl.handle.net/1874/456669>

gle

De Lectione
HISTORIARVM
RECTE INSTI-
TVENDA.

ET,
Historicorum ferè omni-
um SERIES, & ARGVMENTA,
breuiter, & perspicuè ex-
posita, à

DAVIDE CHYTRÆO.

ARGENTINÆ APVD
Christianum Mylium.

1563.

De Legionibus
HISTORIA
RECTE INSTI
TUTA

ET
MILITUM
SARIS & AR
MILITUM & P
P
DAVIDE KUTNER

3
2
1

ACCEPTE
MILITUM

Clarissimoviro, eruditio-
ne, virtute, & familie splendore pre-
stanti, D. ANTONIO COLERO, Pa-
tricio Lubecensi, domino suo, & amico
colendo, S. D.

DAVID CHYTRÆVS.

*V*M expositas in hoc libello com-
monefactiones de Lectione Histo-
riarum rectè, & utiliter instituen-
da, Typographo nostro tradidif-
sem, fausti ominis loco accipiebam, quod eo ipso
momento, literæ mihi abs te redderentur, quibus
Historiam Electionis inclyti Regis Romanorũ
Maximiliani, proximo mense Francofurti cele-
brata, et piorum ac sapientissimorum sermonum,
quos cum D. Brentio, & alijs præstantibus viris,
in hoc itinere habuisti, complexus es. Inprimis
verò grata mihi, & periucunda fuit commemo-
ratio veteris amicitie, & coniunctionis nostræ
domesticæ, qua ante decem annos in clarissimi, &
omni doctrina & virtute præstantis viri, D. D.
Bordingi familia deuincti fuimus. Vbi inter re-
liquos sermones familiares, sæpe etiam memini
uos, tum de cæteris studiorum generibus, tum ve-

rò de Historiarum lectione colloqui. Cuius prudentér & ordine certo suscipienda rationem & viam in hoc libello breuiter ostendere conatus sum.

Cum igitur te memoriam mei cum beneuolentia conseruare intelligerem, & cognitione veterum Historiarum, & Scriptorum sapientum, imprimis delectari scirem: tuo potissimum nomini, quem in manibus habebam, Libellum, dedicare volui. Idq; ea etiam de causa, vt vicissim mea erga te obseruantia, & amoris mutui significatio publica extaret. Verè enim ita sentio, vt apud Herodotum Darius Persarum Rex pronuntiat, Κτημάτων πάντων ἑναιτιμιώτατον ἀνδρα φίλον ξυνετόν τε ἰσὺς εὐνοον: Qualem te esse multis illustribus testimonijs exploratè perspectum, & cognitum habeo. Accedit eò publicum quoq; ornatissimi patris tui, & tuum erga hanc Academiam beneficium, cui ante aliquot annos, à suis etiam alumnis desertæ, & afflictæ, domum magnificam, & plurimis, ac ad habitandum idoneis Musæis instructam ædificastis. Nec Domum solummodo, multis ingeniosis, & diligentibus, ac modestis iuuenibus hoc tempore stipatam, & cōfertam liberaliter fouere,

verum etiam inspectorem studiorum, & disciplina peculiarem illi collegio Musis, seu liberalibus studijs, & Christi præcipue doctrina dicato, præficere decreuistis. Οὐδ' ἔτε' ἐσι περὶ οὗτου θεοτέρου ἂν ἄνθρωπος Βουλευσάιτο ἢ περὶ παιδείας ὀρθῆς, καὶ αὐτῆς, καὶ τῶν αὐτοῦ οὐκείων, ut in Theage Socrates inquit. Quare publico etiã nomine vobis, de re tanta, & ad Dei gloriam, & Reip. ac posteritatis salutẽ pertinẽte, deliberantibus, gratia debetur. Cum enim Scholæ, non modo doctrinæ, & artium, quæ ad Ecclesiæ, & Reipublicæ gubernationem necessarie sunt, verum etiam Disciplina, & virtutis officinæ censeri debeant: sapienter iudicatis, beneficio vestro in hanc scholam collato, hoc velut fastigium, quod adhuc deesset, & colophonem addendum esse. Meum officium & fides, Præsfecto ædium, in ea functione, cuius mentionem literæ tuæ faciunt, conficienda, sincere & sedulo constabit. Ac spero rem eò expeditiorem fore, & faciliorem, quòd his ipsis diebus, diuturnæ illius dissensionis Academiæ cum nostræ vobis Senatu, finis diu optatus, & concordia salutaris, per Commissarios ad eam actionem delectos, tandem constituta est. Quam illustrissimos Principes no-

stros ratam habituros esse confidimus. Ornatissimo viro, & antiqua virtute, & fide, ac sapientia venerando seni, patri tuo, vicissim reuerenter salutem meis verbis dicito: Cui, vt vires animi, & corporis Deus confirmet, ac longa & tranquilla vitæ spacia addat, toto eum pectore precor fretus dulcissima promissione Psalmi 91. Plantati in domo domini, in atrijs domus Dei nostri flore-
bunt. Adhuc in senecta florētes, & pleni vigore,
virebunt & germinabūt. Bene, & fœliciter vale.

Datum Rostochij, Pridie Natalis Filij Dei,
à quo annum millesimum, quingentesimum, ter-
tium & sexagesimum Ecclesia Christi orditur.
Ardentibus autem votis opto, vt Ecclesiæ suæ
felicem & tranquillum annum Filius Dei tribu-
at, & Ministros Ecclesiæ regat, vt in his turbis
erga Gubernatores politicos probam illam
Matrem familiam, cuius ex Brentij
sermonibus mentionem in
tuis literis fecisti, re-
presentent.

DE

DE LECTIONE HISTORIARVM.

A Eterna sapientia, & Regula iustitię in Deo, ad quam velut ad normam, omnia hominum consilia, & actiones dirigi debent, est **LEX DEI**, seu Decalogus, cuius præcepta sunt radij sapientię, lucentis in mente diuina, discernentis septo immoto honesta, & turpia, trāsfusi in mentes hominum, & ipsius Dei voce in monte Sinai illustrati, vt Deum autorem nobis monstrent, & qualis sit Deus, & quibus officijs à nobis coli velit, ostendāt, & hominum vitam gubernēt, & regant.

Sunt autem **HISTORIAE**, magna ex parte, nihil aliud, quàm huius sapientię diuinę, seu **LEGIS DEI**, gubernatricis imperiorū, & vitę priuatę, **EXEMPLA** illustria, in summorum Regum, & ciuitatum, & magnorum virorum rebus gestis expressa: Quę ferè conspectiora sunt, & cum horribiles iniustorum consiliorum, ac scelerum pœnas, & recte factorū præmia commemorent, multò efficacius anti-

UTILITAS LECTIIONIS

mos rudiorum, ad fugiēda scelera, & imi-
tationem recte factorum, et colendam Iu-
stitiam, & cæteras virtutes, accendunt &
impellunt, quàm nuda præcepta.

*Valde autem utile est in lectione Histo-
riarum, Exempla omnium humanorum offi-
ciorum, tanquam in illustri posita loco, pruden-
ter accommodare ad Regulas, seu Leges
vitæ: Quarum hæc prima & summa est, quæ af-
firmat, vere esse Deum, conditorem, & in-
spectorem Imperiorum, & vitæ hominū,
omnipotentem, & iustum, qui flagitet, &
præmijs ornet, timorem sui, iustitiam, o-
bedientiam, & horribiliter puniat impie-
tatem, iniurias, tyrannidem, superbiam,
libidines, & alia scelera: Καὶ θεῶ ἀεί ξυνέ-
πειθε Δίκην, τῶν ἀπολειπομένων τῶ θεῶ
νόμου, τιμωρόν.*

*Ad hanc communem regulã HERODO-
TVS totam belli Troiani historiam refert, cum
inquit: Excidium Troiæ docere, ὅτι τῶν μεγάλων
ἀδικημάτων, μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἰτιμω-
ρίαι παρὰ τῶ θεῶ. Et in Terpsichore hanc ge-
neralem regulam, ad regendos mores utilissimam
reci-*

recitat, ἄδ' εἰς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσις οὐκ ἀποτίσεται, id est: Nullus homo pœnam sceleris reus effugit vnquam.

In primis autem Gubernatoribus reipublicæ, & Imperiorũ, profunt historię, vt exēpla bonorum, & salutarium consiliorum gubernationis Reip. & officia, seu virtutes omnes in Bono principe, seu magistratu necessarias: Et causas mutationis, & euersionis regnorum, & ciuitatum, & horribilium bellorum, et calamitatum publicarum, obseruent.

Sancti, & Deo cari Reges: David, Iosaphat, Ezechias, Constantinus, Carolus Magnus, in tota gubernatione hunc sibi scopum præcipuè proposuerunt, vt veram de Deo doctrinam, veros Dei cultus, studia literarum Ecclesiæ necessaria, honestam disciplinam, & pacem recte constitutis Ecclesijs, tuerentur, & propagarent. Hæc exēpla nunc quoq; boni principes in suis ditionibus gubernandis studeant imitari.

Cyrus, Deioces, Themistocles, Scipio, Augustus, iustitia, bonitate, clementia, fortitudine, in bellis necessarijs, & patientia, ac moderatione intolerandis collegarum, & vulgi erratis, amplissi-

VTILIT. LECTIIONIS

ma imperia consecuti sunt, & feliciter ea gubernarunt. *Iuxta regulā: Iustitia stabilitur thronus.*

Econtra Tyrannide, libidinibus, inuidia, ambitione, fiducia foederum, intestinis odijs, & dissidijs, potentissima regna, & ciuitates horrēdis calamitatibus obrutæ, & euersæ sunt. Vt in prima statim pagina Herodotus narrat: Bellis inter Græcos, & Barbaros, & ingentibus malis inde secutis, causam primam præbuisse vagas libidines, seu raptus Io, Europæ, Medæ, & Helenæ. Quæ exempla ad Regulam sexti præcepti, & comminationes illi additas pertinet. Pharaonis, Astyagis, Herodis, Phalaridis, crudelitas: Sexti Tarquinijs, Paridis, Valentiniani, Roderici adulteria: Cræsi, Xerxis, Pompeij, Antonij, superbia, & emulatio: Sardanapali luxus, Periclis pertinacia, &c. occasionem multis tristibus miserijs, & bellis, & rerum publicarum mutationibus præbuerunt. Hæc exempla ad regulam pertinent: Propter iniustitiam transfertur Regnum de gente in gentem. Item: Nam cætera regna luxurijs, uitijs, odijsq; superbia vertit: Et admonet gubernatores, vt hæc semina & causas calamitatum publicarum prudēter prospiciant, & studiose vitent.

HISTORIARVM.

Semper enim in mundo, vt eadem hominum natura manet, sic eadem negocia, consilia, occasiones etiam, & euentus, & eadem calamitates, ac miseriae, in gubernatione reipublicae, & vitae priuatae, redeunt: Personae tantum singulis aetatibus nouae succedunt. Atq; ita Historia, vere est, vt Thucydides loquitur, κτῆμα ἐς αἰῶνα ἔσται, hoc est, perpetuus thesaurus exemplorū, & expressa imago totius vitae humanae, ad omnia mundi tempora congruens: vtilissima omnibus, qui & rerum antea gestarum veritatem considerare, & similia negocia, quae, vt sunt res humanae, eadem, aut consimilia subinde redeunt, recte iudicare volent.

Nec verò ad reipublicae tantum, sed etiam ad Priuatae vitae consilia, & mores rectè regendos, vtilissima est historiarum lectio, quae omnium virtutum exempla illustria, & mirificè generosos animos ad virtutis amorem inflammantia: & rursus vitiorum omnium, & iniustorum consiliorum exitus infelices, & scelerū pœnas horrendas, commemorant. Ac imprimis fortunæ varietas, & superborum ac potentum casus horrendi, nos de ingenti nostra infirmitate admonent,

VTIL. LECTIIONIS

monent, & hortantur ad modestiam, et iustitiam, ne elati superbia, & fiducia nostræ sapientiæ, aut potentia, res iniustas, aut non necessarias moueamus. Sicut grauissimæ de hoc lectionis Historiarum vsu admonet Diodorus Siculus.

Τίς γὰρ ἂν ἄν λαβὼν ἱστοίαν τῆς κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀνωμαλίας, κατὰ πλάγιν τῶν ἰσ' ἀμφοτέρω τὰ μέρη αὐτῆς κατὰ δόξαν, ἢ τις ἂν ταῖς κατὰ τὴν ἰστορίαν ἱστορίας περιήσασκε, ἀναλάβοι φρόνημα μᾶλλον τῆς ἀνθρώπινης ἀδυνατίας, ἢ γὰρ νομίζῃς βίον, ὅσπερ ἕκαστος τινὲς διακείμενον, ἰσχυρὰ ἀγαθῶν τε ἢ κακῶν κινεῖται πάντοτε τὸν αἰῶνα. Διότι παραδόξον ἔστι, ἂν εἰ γίγνηται τι παράλογον, ἀλλ' εἰ μὴ πολὺ ἐστὶ τὸ γινόμενον ἀνελπίστον. Διὸ καὶ πᾶσι ἱστορίαν προσκινῶντες ἂν τις ἀποδείξαιεν. Τῆ γὰρ τῶν πράξεων ἀνωμαλίᾳ καὶ μεταβολῇ ἀποβῆναι τῶν μὲν ἰσχυρῶν τὴν ὑπερφανίαν, τῶν δ' ἀκλυβήτων τὴν ἀσυχίαν.

Atq; hæc prima Historiæ eximia, & amplissima utilitas est, quam duobus verbis Cicero complectitur, cum Historiam vitæ Magistram nominat.

Sed nõ civilis tantum vitæ Magistra est Historia, verum etiam Christiana, & spiritualis vitæ, seu veræ agnitionis Dei, & totius nostræ religionis fontes continet, & Ecclesiæ Christi imprimis necessaria est. Nam tota doctrina de Deo, in libris Prophetarum, & Apostolorum, ordine Historico

HISTORIARVM.

Historico tradita est. Nec vlla extat historia, Bibli-
is antiquior, quæ cōtinuam & certam annorum,
& rerum seriem, inde vsq; à prima creatione con-
seruarit. Vult enim Deus sciri à nobis, mundi, &
Ecclesie initia: & prima ac veræ religionis ori-
ginem, et propagationem, factam in Ecclesia cer-
to verbo, & illustribus testimonijs miraculorum:
ne quas opiniones impias, & superstitiones cum
ea doctrina pugnantes, quæ posterioribus seculis
in mundum irrepserunt, amplectamur. Vult sci-
ri, quæ, & vbi, & qualis semper fuerit Ecclesia
Christi, quomodo collecta, defensa, & inter Impe-
riorum ruinas conseruata sit, quos Doctores, &
testes veritatis eximios, quæ certamina, & libe-
rationes mirandas habuerit. Vult sciri tempora
primū editæ, & instauratæ promissionis de Chri-
sto Mediatore, & aduentus Christi in carnem, &
reditus ad extremum iudicium. Deniq; eo consi-
lio præcipuè Monarchias in mundo distinxit De-
us, & imperiorum historias scribi voluit, vt di-
uinarum patefactionum series, & Ecclesie histo-
ria esset conspectior. Quæ vt rectius à nobis intel-
ligi, & explicari possit: Ethnicorum etiam histo-
rias legi, & cum illa conferri necesse est.

Pro-

HISTORIARVM LECTIO

Prædixit Daniel seriem quatuor Monarchiarum cap. 2. & 7. Descripsit bella, quæ successores Alexandri Magni, & præcipue Reges Syriaci, & Aegyptij inter se gesserunt, cap. u. Hisce vaticinijs palam est lucem singularem accedere collatis imperiorum historijs, quas Herodotus, Diodorus Siculus, Polybius, & alij descripserunt. Cyri Persarum regis mentio fit in Esaia, Esdra, Paralipomenis. Ieremias meminit Necho Regis Aegypti, & Apryis: Esdras Aggeus, & Zacharias, Darium Hystaspis nominant. Hæc prophetarum loca Herodoti historijs plurimum illustrari omnes eruditi sciunt. Nihil iam de LXX. hebdomadibus dicam, quas sine accurata historiarum, & temporum Monarchiæ Persicæ, & Græcæ cognitione, supputari non posse, manifestum est.

Plurimum etiam ad plerasq̄ controuersias Ecclesiasticas rectè dijudicandas Antiquitatis notitia, & veterum Synodorum Acta, & iudicia conducunt. Etsi enim fides nostra non nititur hominum iudicijs, & autoritate Synodorum: sed solo Dei verbo, quod vnica veritatis regula & norma est: tamen vt nauis stat firmitus iuxta duabus anchoris, ita cum ad vocis diuinæ testimonium,

ECCLESIAE DEI NECESSARIA

consentiens veteris, & purioris Ecclesie iudicium accedit, non modo uoluptate singulari mentes pie afficiuntur, verum etiam fides nostra non parum confirmatur: ut ex disputationibus nostrorum temporum aduersus Anabaptistas, & Pontificios exempla illustria comparent.

DISCRIMEN etiam inter historiam Ecclesie, & Ethnicas, hoc in loco consideretur: Quod sex capitibus complectemur.

Primum enim: Antecellit Sacra Historia, **RERVM**, quas describit, & tractat, bonitate, praestantia, & maiestate. Non enim reru ab hominibus gestarum narrationes tantummodo exponit, nec de consilijs & actionibus vite civilis recte ac honeste regendis, & fugiendis vitijs, ac peccatis solummodo admonet, ut Ethnica Historia: sed de rebus multo maioribus, & ad veri Dei agnitionem, & aeternam salutem nostram pertinentibus, Lectorem erudit, & Diuinae maiestatis, & Ecclesie ipsius res gestas potissimum describit. Continet enim doctrinam de vero Deo, conditore omnium rerum, aeterno patre, filio, & Spiritu sancto, de essentia, & voluntate Dei erga nos, de creatione primorum hominum ad imagi-

DISCRIMEN INTER HIST.

nem Dei, de prima causa peccati, omnium calamitatum, & mortis humanae, de Christo Redemptore promisso, ut peccatum & mortem ex natura hominis tollat, de remissione peccatorum, & reconciliatione cum Deo, de gubernatione Spiritus sancti, omnia consilia, & actiones vitae regentis, de vera Consolatione in cruce, & ærumnis omnibus, de vera Ecclesia Dei, quæ, & ubi, & qualis, omnibus temporibus fuerit, de Immortalitate, de resurrectione corporum, & vita ac gloria Ecclesie æterna. De his tantis rebus nos Sacra Historia docet, quæ omnibus Ethnicis ignotæ sunt.

II. REGNORVM descriptionibus differunt. Ethnicis enim, origines, bella, mutationes, & interitus Regnorum huius mundi recensent: de quibus ipsis tamen dubitant, an à Deo instituta sint, & conseruentur. Sacra vero historia CHRISTI summi Regis æternum, & spirituale Regnum præcipuè describit. In quo per ministerium Euangelij omnibus mundi temporibus colligit sibi æternam Ecclesiam, à qua recte agnoscatur, & inuocetur: quam in hac vita pressam cruce, & persecutionibus Diabolorum, & regnorum mundi, mirabiliter defendit, & seruat,

SACRAM, ET ETHNICAS.

Et non armis aut praesidijs corporalibus, sed verbo suo, & Spiritu sancto regit, & gubernat, & tandem resuscitatam ex morte ornabit vita, & gloria aeterna. Haec miranda collectio, gubernatio, defensio, & conseruatio Ecclesiae, in primis in sacrae historiae lectione consideranda est.

De caeteris vero huius mundi imperijs, & regnis, Historia sacra docet, ea, Dei opera esse, & à Deo defendi, & seruari, tãtisper donec durant, vt sint hospitia Ecclesiae. Diuinitus etiam protegi bonos, & salutare Principes. Tyrannides vero, blasphemias, & alia atrocissima scelera puniri à Deo mutationibus, & interitu Regnorum, vt Danielis 2. dicitur, Deus transfert & stabilis regna.

III. Antecellit Historia sacra EXEMPLIS, non modo virtutum politicarum, quae in Secunda tabula Legis diuinæ à principibus, & priuatis flagitantur, sed multò magis virtutum spiritualium, & Ecclesiae Christi propriarum, vt verae fidei, & inuocationis Dei, veri timoris Dei, paciëntiae, cõfessionis, spei, verae pœnitentiæ, seu conuersionis ad Deum, quae in Abrahami, Dauidis, Baptistae, Pauli, & caeterorum Sanctorum historijs clucent. Nec tantum exempla Legis, & irae Dei

B aduer-

DISCRIMEN INTER HIST.

aduersus peccata, sed etiam exempla Euange-
lij, seu gratiæ, & misericordiæ Dei erga
peccatores, Dauidem, Manassen, Petrum, &c.
plenissima consolationis, & testimonia præsen-
tiæ Dei in Ecclesia, & Imperijs, & præcipue in
gubernatione, & defensione piorum miranda, pro-
ponit.

III. Antecellit Sacra Historia illustribus
Vaticinijs de ordine, & successione qua-
tuor Monarchiarum, & aliorum in mundo re-
gnorum: & de tempore aduentus, doctrina, pas-
sione, morte, ac resurrectione promissi Regis Chri-
sti: item Miraculis proprijs naturæ diuinæ, &
omnipotentis, quibus historiæ sacre, & totius re-
ligionis, & doctrinæ Christianæ veritas, & certi-
tudo confirmata est. Cumq; euentus certò respon-
derit prædictionibus de serie Imperiorum, de ad-
uentu Christi, & similibus, non dubium est cætera
quoq; vaticinia de fine mundi, & extremo iudicio
& æternis præmijs, & pœnis secuturis, non du-
bio euentu comprobatum iri.

Præstat etiam Historia sacra omnibus Eth-
nicis ANTIQVITATE. Nulla enim apud
Ethnicos, Herodoti historia antiquior, series an-
norum,

SACRAM, ET ETHNICAS.

norum, & rerum gestarum certa, & continua extat. Incipit autem Herodotus historiam à Gyge Lydorum Rege, qui annis 180. Cyri Monarchiâ antecessit: & cum Manasse Iudæorum Rege anno mundi 3246. regnare cœpit.

Tot annis videlicet 3246. Moysis historia initium, Ethnicam antecedit. Etsi enim in poematis Græcis, de rebus Gyge Lydorum Rege paulò antiquioribus, ut de expeditione Argonautica, de Oedipi Tragœdia, de bello Troiano, &c. narrationes quædam recensentur, tamen certa annorum distinctione ab initio mundi deducta, omnino carent: & de toto illo intermedio 500. annorum tempore, nihil ferè in Græcorum monumentis memoriæ proditum est.

Nec vlla alia in genere humano Historia extat, quæ exordia mundi, & certam ac continuam annorû seriem à mundi initio deductam, & Gentium origines, ac migrationes, & veræ, ac antiquissimæ religionis ortum, & propagationem, certis testimonijs factâ, describat, præter hanc Moysis, & Prophetarum historiam: cui etiam Ethnicæ narrationes suffragantur.

Hactenus exposui, quas Utilitates com-

VTILITAS LECTIIONIS

muni hominum vitæ, & Ecclesiæ Dei, lectio Historiarum adferat: & discrimen historiæ sacræ, & Ethnicæ ostendi. Nunc cæteras Historiæ utilitates brevissimè attexam.

Duæ sunt summa, & propriæ hominis dotes, & vitæ regendæ organa, & ornamenta, & studiorum nostrorum fines præcipui, Σύνεισις, ἢ δ'ὀνομαίς ἐπιμνηστικῆν, h. prudentia rectè de rebus omnibus iudicandi, & facultas bene dicendi, seu, Sapiencia, & Eloquentia. Has duas virtutes, quas scriptorem historiæ domo secum adferre Lucianus iubet: plurimum etiam lectione historiarum iuuari, augeri, & ornari manifestum est. Nam & iudicium, seu sapienciam gubernatricem consiliorum, & actionum vitæ, formant, & expoliunt Historiæ multifariam, ut initio demonstrauimus: & dicendi facultatem imitatione eloquentium Historiæ Scriptorum augeri constat. Et lumina orationis præcipua, & maximè illustria sunt Exempla historiarum, quæ ad docendum, ad probandum, ad delectandum, ad copiam, & ornatum omnem imprimis valent, & in tota oratione velut stellæ clarissimæ fulgent.

Præterea omnes ferè artes, non tam ex principijs

HISTORIARVM.

cipijs naturæ insitis, quàm ex Historia, tanquam ex augusto, & perenni fonte, emanarunt, & sine historia constare non possunt. Tota Theologia, seu doctrina de Deo, in historia Moysis, Prophetarum, Christi, & Apostolorum exposita continetur. Ius ciuile, maxima sui parte ex historia veterum Reipub. Romanæ Legum, Edictis prætorum, responsis prudentiũ, constitutionibus Principum, &c. conflatum est, quod etiam celebris illa Lex Pomponij de origine Iuris in principio digestorum ostendit. Artem medicam quoq; ex historia, & memoria experimentorum collectam esse Plinius testatur. Quid de Physicis dicam, cuius præcipua, & iucundissima, & vtilissima pars est Historia Animalium, & Stirpium. Itaq; Plinius toti operi suo, quo vniuersam rerum naturam complexus est, Historiæ naturalis titulum indidit. Moralem quoq; philosophiam, Historiarum exemplis plurimum illustrari, & multò efficacius animos ad virtutem exemplis, quàm præceptis impelli, omnes experimur. Itaq; pluribus verbis in re manifesta nihil opus est.

Necessitatem porrò Historiæ in omni vita hinc quoq; deprehendi Viues existimat, quod ne-

VTILITATES LECTIONIS

mo maiores suos nosset, nemo ius suum, aut privilegia scire posset, & obtinere, nemini sua possessio certa, & rata esset, nisi Historiæ beneficio, seu rerum veterum monumentis.

Postremo: Propria hominis est cognitio, & memoria rerum præteritarum, seu inuestigatio antiquitatis, et rerum ante nostram ætatem gestarum. Qua simul causas earum, & occasiones, ac progressus, & euentus considerat, & cum negocijs præsentibus, similia ex omni antiquitate comparat, & futuros inde casus prudenter prospicit. Hac re imprimis Homo, quoniam rationis particeps est, cæteris præstat animantibus, quæ præsentia tantummodo curant, nec ullam ferè vel futurarum rerum præensionem, vel præteritorum temporum recordationem habent.

Plane autem extingueretur in genere humano memoria rerum veterum, & ante nostram memoriam gestarum, nisi literarum, & historiæ monumentis consignarentur. Vere igitur Historia est testis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuncia vetustatis, ut Cicero definit. Et Herodotus in ipso Operis vestibulo: Se eo consilio Historiam scripsisse, testatur, &c

μη τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξί-
 τυλα γένηται.

*Nec quicquā bonæ menti iucundius est, quàm
 totius humani generis ortum, & propagationem,
 & temporum omnium, ac Monarchiarum seriē,
 & omnes insignes mundi mutationes, in historijs
 expositas, simul mente intueri, & in conspectu ac
 ob oculos assiduè habere.*

Quisquis igitur in lectione Historiarū
 utiliter cupiet versari, is initio, iuxta
 Polybij præceptum, vniuersam mundi histo-
 riam, ὑπὸ μιᾶν σύννοσον ἀγαν, ἢ σωματο-
 ποιῆν. h. vno intuitu cōplecti, & velut in cor-
 pus redactam, animo comprehendere stu-
 deat. Vt enim in cæteris artibus, initio summa
 totius doctrinæ in compendium contracta, rectis-
 simè discitur: Sic in historiarum etiam lectione,
 principio Epitome brevis, seu Chronicon, comple-
 tens seriem omnium temporum, & imperiorum, et
 præcipuarū generis humani mutationū, ex libel-
 lo Carionis, vel simili, accurate cognoscendū est.

Deinde sciant studiosi: DVOS velut OCCV-
 LOS historiæ esse, Locorum, & Temporum co-
 gnitionem, seu Topographiam, & Chrono-

RATIO UTILITER

Logiam: quæ velut Cynosuræ, & Ariadnes filiæ, Lectores, in historiarum pelago, & rerum gestarum Labyrinthis versantes regunt, & gubernant, ut ad portum lectionis optatum facilius pervenire possint.

Regionum, & locorum, in quibus res gestæ esse scribuntur, situs, & intervalla, ex Tabulis Geographicis facillimè cognosci possunt. Itaq; nullus sit studiosorum, qui Tabulam Palestinæ, ad lectionem historiæ sacræ imprimis vtilem, & Tabulam Græciæ, quæ omnium Poëtarum, & Historicorum lumen est, & Honteri Tabellas, non habeat, & quotidie inspiciat.

Temporum mundi, & regnorum omnium, ac historiarum series, in Chronologia Functij aptissimè distributa est. Nec vlla hoc tempore melior, & vberior Chronologia extat.

Vt autem assiduè circumferri in animo, & in conspectu haberi omnium temporum, & historiarum series facilius possit: Vtile est, Eliæ dictum nosse, quod vniuersum Mundi tempus in sex millenarios distribuit, & in Iudæorū Thalmud parte 4. lib. 2. & 5. recitatur: vel sequentem TABELLAM ANNORVM MVNDI, me-

moria

LEGENDI HISTORIAS:

moriam complecti: ex qua de temporibus rerum in
mundo maximarum multa iudicari possunt.

1656. Anni sunt ab initio mundi, vsq; ad diluui-
um. Gen. 5. & 7.
367. A diluuiio vsq; ad datam Abrahamæ promissio-
nem de semine benedicto. Gen. 11. 12.
430. A data promissione, usq; ad exitum ex
Ægypto, & promulgatâ legem in monte
Sinai. Gal. 3. Exod. 12. & 19. Circa quæ
tempora Deucalion cum filio Hellene in
Græcia regnavit.
329. Ab exitu ex Ægypto, vsq; ad Troiâ euer-
sam, annis 118. ante Davidem Regem.
573. A capta Troia, vsq; ad excidium Ieroso-
lymæ, & captiuitatem Babylonicam.
70. Vsq; ad CYRI Persarum Regis Monar-
chiam.
60. A CYRO, vsq; ad XERXEM ex
Græcia profligatum.
50. A bello Xerxis, vsq; ad initium belli Pe-
loponnesiaci.
190. Ab initio belli Peloponnesiaci, vsq; ad A-
lexandri Magni Monarchiam.

RATIO UTILITER

288. *Ab Alexãdro Magno vsq; ad Augusti Imperatoris Romanorum initium.*

42. *Ad natum Christum.*

1563. *A nato Christo vsq; ad nostram ætatem.*

Summa annorum à condito mundo 5525.

TERTIO, quæ res in Lectione Historiæ sacrae, & prophanae, in primis observari debeant, supra in commemoratione utilitatum diligenter monuimus. Sunt enim in Sacra historia Loci præcipuè considerandi. Doctrina de vero Deo, & de Filio ipsius, Domino & redemptore nostro Iesu Christo. De Creatione omnium rerum, & initio Ecclesiæ. De lapsu primorum hominum, & peccato inde in omnes homines propagato. De promissione gratiæ, & remissionis peccatorum, propter Christum donandæ: Miranda collectio, & gubernatio Ecclesiæ per verbũ & Sacramenta, &c. Item exempla iræ, & gratiæ Dei, & omnium virtutum, non modo politicarum, sed multò magis Spiritualium, & Euangelij proprietarum, ut fidei, inuocationis, patientiæ, &c.

In Ethnicis verò historijs Series Monarchiarum, & præcipuorum in mundo Regnorum, & simul

LEGENDI HISTORIAS.

simul etiam Testimonia de Deo, & prouidentia, ac iudicij diuini, in constitutione imperiorum, & tuendo ordine à se instituto, & puniendis iniustis hominum cupiditatibus, et sceleribus spectari debent. Ac in rerum gestarum Narrationibus, non tam praeliorum, aut pomparum descriptiones, notandæ sunt, quàm PERSONARVM illustrium naturæ, ingenia, voluntates, mores: & Negotiorum CAUSAE, & occasiones: item CONSILIA prudenter vel secus instituta, & imprimis in textæ Orationibus sapientissimæ deliberationes, ad omnia Reipublicæ, & vitæ priuatae consilia rectè gubernanda utilissimæ: Item exempla virtutum omnium, & imagines bonorum & præstantium virorum, quorum consilia, studia, dicta, & facta pro nostra vocatione imitemur.

QUARTO: SERIES AVTORVM in conspectu sit, ex quibus (post cognitam initio Epitomen, seu Chronicon breue) perpetua mundi historia, à prima conditione, ad nostram vsque ætatem deducta, sumi & cognosci potest. Nam singulari beneficio Dei, continua Historiarũ series, ab initio mundi, vsq; ad nostra tempora, memoriæ posteritatis, à luculētis scriptorib. tradita est:

RATIO UTILITER

est: Qui ordine, & integrè à studiosis Historiarū, et omnibus, qui volent inter eruditos haberi, sunt perlegendi.

Initio igitur Scriptores præcipuos, & Iectione dignissimos, qui cōtinuam mundi historiam contexuerunt, ordine recensimus.

Deinde singularum Monarchiarū, & Gentium præcipuarum, Græcæ imprimis, & Romanæ, ac Germanicæ: Et Ecclesiasticæ etiam historiæ autores adiungemus.

Primæ autem, & antiquissimæ historiæ autor est Moses, qui creationem Mundi, & generis humani, & initia Ecclesiæ Dei: lapsum primorū hominum, & causam mortis, ac calamitatum humanarum: restitutionem Ecclesiæ, & promissionem de Christo: pœnam diluuij: stirpem, & origines omnium gentium: Historiam patriarcharum Abrahæ, Isaac, Iacob, Ioseph: mirandam educationem populi Israel ex Ægypto: promulgationem Legis in monte Sinai: Institutionem certæ politicæ, & Ecclesiæ Iudaicæ descripsit, Et continuam seriem annorum 2493. ab initio Mundi, vsq; ad mortem suam deduxit.

LEGENDI HISTORIAS.

Liber IOSVA, & IUDICVM, à morte Moſis, & inductione populi Iſrael in Paleſtinã, annorum 317. hiftoriam pertexit, uſq; ad Sacerdotium Heli, & annum mundi 2810. Incidit autem in tempora Iudicum, Hiftoria belli Troiani, quod omnium Græcorum Poëtarum voce ac literis celebratur. Scribunt enim captam eſſe Troiam annis 430. ante Romam conditam, videlicet primo anno Abdonis Iudicis, qui fuit Mundi 2782.

QUATVOR LIBRI REGVM, Hiftoriam annorum 545. complectuntur, uſq; ad excidium Ieroſolymæ, & migrationem gentis Iudaicæ in Babylonem, à qua uſq; ad Cyri Perſarũ Regis Monarchiam, & annum mundi 3425. ſeptuaginta anni numerantur: quo tempore in Græcia Septem illi Sapientes, & alij homines docti flourerunt.

Atq; hic finis eſt prophetica Hiftoria, quæ continuam, & certam ſeriem annorum 3425. à mundi initio, uſq; ad Perſicam Monarchiam conſeruauit.

Miranda autem, & ingenti bonitate Dei factum eſt, vt ferè in eo ipſo momento, ubi propheticæ

rica

RATIO UTILITER

tica historia desinit, HERODOTVS HALICARNASSÆVS (qui circa annum mundi 3540. initio belli Peloponnesiaci in Græcia floruit) suam historiam ordiatur: Qui non modo Cyri, ac Persicæ Monarchiæ, cuius initia sunt in Biblijs, res gestas, vsq; ad bellum Xerxis, optima fide, & lenissimo, ac suauissimo orationis genere contexit: verum etiam Regni Lydorum, & Medorū, ac in primis Ægyptiaci historiam amplissimam, & multis in locis cum prophetica congruentem: & antiquissimæ Gentis Ionicæ, ac vrbis Atticæ, & Regum Laconicorum, & Corinthiorum historias descripsit. Ac omnibus cæteris historiæ Scriptoribus Ethnicis, tum antiquitate rerum, ac regnorum, tum exemplorum multitudine, tum verò inimitabili purissimæ & dulcissimæ orationis elegantia, & suauitate antecellit. Extat autem in Herodoto continua series annorum 240. à Gyge Lydorum Rege, qui vna cum Manasse Rege Iuda anno mundi 3246. imperare cœpit, vsq; ad Xerxis, & Persarum ex Græcia fugam, quæ in annum mundi 3486. incidit. Sed totius Herodoti historiæ, & singulorum illius librorum argumenta, & Chronologiam integram alibi exposuimus.

LEGENDI HISTORIAS.

*Herodotum è vestigio sequitur THUCY-
DIDES Atticus, qui à Xerxis ex Græcia dis-
cessu, vsq; ad 21. annum belli Peloponnesiaci Hi-
storiam annorum 70. complexus est. Et si enim
bellum, suo tempore, inter Athenienses, & Pelo-
ponnesios gestum, in quo ipse etiam exercitus du-
xit, ex professo describendum suscepit: tamen in
primo lib. (pag. 20. & deinceps vsq; ad 26.) κατ'
ἐκβολὴν τοῦ λόγου, vt ipse loquitur, digredi-
ens à proposito, intexit historiam annorum 50.
qui inter Xerxis fugam, vbi Herodotus desinit,
& initium belli Peloponnesiaci intersunt.*

*Vt autem Herodotus Monarchiarum & Re-
gnorum, ita Thucydides ciuitatum præcipuè res
gestas explicauit. Ac vere κτῆμα ἐς αἰῶνα, h. per-
petuum thesaurum composuit, & illustrem, ac
expressam imaginem omnium, quæ in Reipubli-
cæ gubernatione omnibus mundi temporibus fe-
rè similia solent accidere, negociorum, morum,
consiliorum, conatum, fœderum, bellorum ciui-
lium, & calamitatum tristissimarum, quæ bella,
præsertim intestina, comitantur.*

*Orationes verò, quas valde multas, & sum-
mo dicendi artificio, & cura elaboratas, narra-
tionum*

SERIES

tionibus intexit, adeo pressæ sunt verbis, & stipatæ sapientissimis sententijs, & Regulis, ac imaginibus consiliorum vitæ confertæ, nihil vt argutius, aut neruosius, & ad omnia mundi tempora congruentius cogitari possit.

Thucydidis historiam continuat XENOPHON, apud Atticæ, cuius in dicendo suauitatem & venustatem in affectatam, tãt opere admirata est antiquitas, vt ipsas finxisse sermonem ipsius Græcias iudicarit. Hic in septem illis ἐκδι-
 νικῶν, seu ἑπτὰ λειπόμενων libris à fine Thucydidis exorsus, circiter 44. annorum bella inter Græcas præcipue ciuitates gesta, vsq; ad prælium Epaminondæ ad Mantineam, & annum mundi 3600. contexit.

Nec tantum historiæ, & philosophiæ Scriptor sapiens fuit, vt pote in Socratis schola, cuius etiã ἀπομνημονεύματα, id est, dicta & facta digna memoria posteris reliquit, institutus: verum etiã rei militaris gloria excelluit: & expeditioni Cyri iunioris aduersus Artaxerxem Mnemonem interfuit: cuius suæ profectiois occasionem ipse recitat initio libri tertij ἀναβάσεως, h. expeditionis Cyri à se descriptæ.

Cyri

HISTORICORVM.

Cyri Maioris $\omega\alpha\iota\delta' \epsilon\iota\alpha\upsilon$, non ad historiae fidelem, sed velut formam institutionis, & imaginē boni Principis, quem nihil à patre bono differre ait, sapientissimè expressit. Quam ea de causa laudatissimus Imperator Scipio Africanus nunquā ex manibus deponere solitus est.

DIODORVS SICVLVS Bibliothecam, seu vniuersalem totius ferè orbis habitati Historiam, omnium accuratissimè temporibus & annis singulis distinctam, vsq; ad Iulij Caesaris tempora, Libris 40. complexus est. Quorum sex priores è vltima vetustatis memoria, repetitam originem mundi, et antiquitates Aegyptias, Assyrias, Lybicas, Græcas, & aliarum gentium res gestas, quæ bellum Troianum antecesserunt, summam exponunt. Reliqui 34. libri, continuam seriem annorum 1138. à bello Troiano, vsq; ad Iulium Cæsarem comprehendunt.

Etsi autem ex vniuersa hac Diodori Bibliotheca 15. tantummodo libri extāt, & in his, quinque priores, exacta temporum distributione carent: tamen imprimis grata & dulcis cæterorum Diodori librorum lectio, omnibus studiosis eam quoq; ob causam esse debet, quod nemo ferè inter

SERIES

omnes Historicos, diligentius & exactius, tempora & annos singulos distinxit: & res omnes eodem tempore in diuersissimis mundi partibus gestas, maiori perspicuitate & luce, suo quasq; loco, ἡπὸ μιᾶς οὐνοῦ καὶ γῆς, h. sub vnum aspectum posuit, & velut in Tabula simul aspiciendas exhibuit.

Sequitur autem Xenophontis Ἑλληνικὰ ferè immediate 16. Diodori Siculi liber, in quo Philippi Macedonis, qui anno Mundi 3604. regnare cœpit: & deinceps Alexandri Magni, & Successorum ipsius res gestas descripsit. Ac in fine vicesimi libri, inter eos, qui extant postremi, vsq; ad annum mundi 3664. peruenit. Qui annus in decimum librum Liuij, & annum vrbis Romæ 452. incidit.

T. LIVIVS Patavinus, Latine historie princeps, ac vere lacteo eloquentiæ fonte manans, et admirabili orationis gravitate, & copia ac splendore omnibus latinis Scriptoribus antecellens, continuam 746. annorum historiam, à condita vrbe Roma, anno mundi 3212. vsq; ad quartū annum ante Christum natum, qui est imperij Augusti 38. conscripsit. Et singulari cura & fide, originem

HISTORICORVM:

originem & formam Romanæ Reipub. Legum, Sacrorum, Magistratuum, pacis belliq; instituta, præstantium gubernatorum & ducum imagines illustres, consiliorum maximorum deliberationes, res domi forisq; gestas, & mutationes insignes, earumq; causas, miro & iucundissimo orationis candore & maiestate explicauit: & temporum, ac annorum singulorum seriem, annotatis Consulium nominibus, accurate discreuit.

Et si autem de 14. Decadibus seu 140. libris Liuij tres tantummodo Decades, & quinta dimidium extant, tamen reliquorum librorum Argumenta, & præcipuarum historiarum series, ex Epitoma Flori, facile animaduerti possunt.

Primus Liber Liuij vrbis Romæ originem, & historiam annorum 244. continet, quibus summa Rei Romanæ, penes Septem Reges fuit: quorum eiectio in Darij Histaspis, Persarum Regis, tempora, & annum mundi 3456. incidit.

Sequentes Nouem primæ Decadis libri, 218. annos includunt: & vsq; ad annum mundi 3674. & 34. post Alexandri Magni mortem perueniunt.

Secundæ Decadis libri, quos nondum in

SERIES

lucem nostra aetate prolatos esse scimus, 74. annos complexi sunt: quibus cum Pyrrho Rege Epirotarum, & primum Punicum bellū Romani gesserunt.

Tertia Decas 16. tantummodo annos, & solius secundi belli punicī historiam recitat, quod anno urbis 552. finitum est.

Quarta Decas 24. annorum historiam, videlicet bella cum Philippo Rege Macedonia, & Antiocho Magno, & Galatis gesta exponit.

Quinq; sequentis Decadis libri, & postremi inter eos qui extant, vsq; ad P. Aemylī, de Persēo Macedonum Rege triumphum, & annum urbis Romae 558. qui est à mundo condito 3800. & ante Christi natalem 162. perueniunt.

In reliquis nouem cum dimidia Decadibus, seu 95. libris, historiam annorum 158. vsq; ad annum urbis 746. qui est Augusti Cæsaris 37. & ante Christi natalem 4. Liuius perduxit.

Obijt autem Liuius anno post natum Christum 21. quo ipso anno etiam Ouidius Poëta, & Germanicus Cæsar, ex hac vita discesserunt.

Post Liuium multi scriptores (de quibus pau-
lò post ordine dicam) Romanorum Cæsarum Vi-
tas, &

tas, & aliarum gentium res gestas, à nato Christo, vsq; ad nostra tempora contexuerunt. Ac Monarchia Romana, & Augusti præcipuè initia diligentissimè descripsit DION, & APPIANUS Alexandrinus lib. 3. 4. & 5. Bellorum civilium. Sequèntium verò Caesarum Romanorum Vitas in vnum historie corpus, vel à Ioanne Cuspiniano, Maximiliani Caesaris Historico, vel in Anzonij Sabellici, septima, octaua, nona, decima, Enneade, vel à Iohanne Nauclero, Tubingensis Ecclesie præposito, vsq; ad annũ Christi 1500. redactas, studiosi simul perlegant. Et de proximis 50. annis, PAVLI IOVII historiam vniuersalem, splendidissimè, & ornatissimè scriptam, adiungant.

Hactenus Scriptores præcipuos, qui continuam Mundi Historiam, vsq; ad nostra tempora contexuerunt, commemorauimus.

Nunc de singularum Monarchiarum & Gentium, Græcæ imprimis, & Romanæ, ac Germanicæ, historicis præcipuis, & lectione dignissimis, ordine dicemus.

Initium Primæ Monarchiæ, quam Nimrod nepos Chami, circiter annum à diluuiò 1300.

SERIES

inchoavit, & origines, seu stirpes omnium Gentium à filijs, & nepotibus Noe propagatarum, in Biblijs annotatæ, & in Iosepho ac Beroso copiosius evolutæ, ac illustratæ sunt.

Et si autem de BEROSO iudicium Vitis, & Beati Renani, non ignoro: nec satis asseuerare ausim quinque antiquitatum libros, qui cum Annij Vitarbiensis Commentarijs circumferuntur, illius Berosi opus esse, cuius Babylonica Athenæus lib. 14. Et Iosephus lib. 1. contra Appionem citant: Et cuius statuam inaurata lingua Athenis positam esse, Plin. lib. 7. refert: tamen libellum illum antiquitatum Berosi & Annij lectu non inutilem aut insuauem esse, & multis Bibliorum & Diodori Siculi, & Dionysij Halicarnassæi, & aliorum Scriptorum locis, lucem singularem adferre, manifestum est. Nusquam certe alibi origines & propagationes omnium Gentium, & regnorum vetustissimorum, & continua 38. Regum primæ Monarchiæ Assyriorum series, à Nimrod, usque ad Sardanapalum deducta extat, præterquam in Beroso (qui usque ad 18. Regem Ascatadem, & Iosue tempora) & deinceps in MANETHONE Ægyptio, qui usque ad 32. Regem Eupa-

HISTORICORVM.

Eupalen, Salomoni σὺν γογοῦ peruenit. Postea
METASTHENES seriem contexit, & bi-
 partite Monarchiæ Reges, vsq; ad Cyrum, &
 deinceps Persicos Monarchas, vsq; ad Alexan-
 dri Magni mortem recenset.

Nullus autem apud Græcos celebrior rerum
 Assyriarum, & Persicarum scriptor laudatur,
 quàm **CTESIAS** Gnidius, qui circa annum
 mundi 3964. in Cyri iunioris aduersus fratrem
 Ataxerxem expeditione captus, & propter artis
 Medicæ peritiâ, in regis familiam ascitus, ex
 commentarijs regijs, vetustissimam regum Assy-
 ria, & Babylonie, ac Persicæ historiam, Græcis
 prodidit, deductam à Nino, vsq; ad annum 7. post
 captas à Lysandro Athenas. Ex hoc Ctesia, Ni-
 ni, & Semiramidis, ac Sardinapali historiam, de-
 scriptam habemus apud Diodorū Siculum lib. 2.
 Ac quod in principio 2. lib. Chronicorum Phi-
 lippi dicitur, Duris scripsisse, Sardanapalum in-
 censa regia sese, & mulieres incendio perdidisse:
 id apud Athenæum Libro. 12. non Duris, qui
 eum ab Arbace Medo interfectum esse prodidit,
 sed Ctesias scriptum reliquisse perhibetur.

PERSICÆ Monarchiæ, & rerum Græ-
 carum,

earum, quæ in tempora illa inciderunt, Scriptores illustres sunt, Herodotus, Xenophon, & Diodorus Siculus, de quibus paulò ante diximus.

Amplissimus autem historiae Græcæ, & Latinæ thesaurus, & verè Bibliotheca omnium veterum historiae scriptorum sunt **PLVTARCHI** Cheronensis (qui circa annum à nato Christo 100. floruit) monumenta, in quibus *Vitas* illustrium Gentis Græcæ ac Latinæ virorum circiter 50. complexus est, plenas optimarum rerum copia, & stipatas sapientissimis Sententijs, & regulis vite, ad quas, velut ad scopum, narrationes plerasq; solet referre. Orditur autem Græcorum *Vitas* à Theseo Athenarum Rege, ac desinit in Philopæmene, Acheorum Duce, qui octennio ferè, post Antiochi Magni cum Romanis bellum, decessit, anno ante Christi natalem 180. Romanos vero duces à Romulo vsq; ad Galbam, & Otthonem deducit, qui anno post natalem Christi 71. inter se de Imperio dimicarunt.

Celebrantur & alij historiae Græcæ Scriptores à Cicerone, Diodoro Siculo, et alijs, inter quos præcipui sunt:

HECATAEVS Milesius, qui tempore Darij

HISTORICI.

Darij Hystaspis, & Xerxis florens, Europa, Asia, & Africa περιήγησεν edidit, & Herodoto (qui pag. 156. & 197. mentionem ipsius honorificam facit) scribendi materiam suppeditavit.

Huius historiam HELLANICVS Mityleneus Herodoto σὺ γράφει, & usq; ad Perdicae Regis Macedonum tempora, & initia belli Peloponnesiaci contexuit. Citatur à Thucydide pag. 22.

THEOPOMPVS CHIVS, Isocratis discipulus Thucydidis Historiam usq; ad praelium Cononis ad Cnidum, quod anno 10. post captas Athenas factum est, pertexuit: & 17. annorum res à Græcis gestas, 12. libris complexus est. Citantur & 72. libri φιλιππικῶν Theopompi, in quibus liber 41. & duo sequentes, Siculam historiam annorum 50. contineant, ab initio Dionysij superioris, usq; ad Dionysium iuniorem Corinthi exulantem circa annum 16. Philippi Macedonis.

Fuit autem Theopompus, ut Græci de eo scribunt, τῆ φράσει πολὺς, καὶ συνεχὴς, καὶ φορὰς μετὸς: φιλαλήθης δὲ, καὶ τὸ ἦθος περὶ τὸν πόλεμον.

EPHORVS CVMÆVS, Theopom-

pi condiscipulus, 750. annorum historiam, ab Heraclidarum decessu in Peloponnesum, vsq; ad 20. annum Philippi Macedonis, complexus est.

Ex Ephoro apud Strabonem Lib. 9. citatur historia de Thracibus Parnassi accolis, qui cum aliquot dierum Inducias cum Bæotijs fecissent, noctu eorum agros vastabant. Quam historiam Cicero in officijs recitat.

PHILISTVS Syracusius paulò ætate superior, (nam Dionysij Tyranni familiaris, & Platoni σὺγγενὸς & ac inimicus fuit) Siculâ historiâ ab annis 800. vsq; ad captum à Carthaginiensib. Agrigentû, & initiû Dionysij Tyranni (biennio ante captas à Lysandro Athenas) libris 7. contexuit. Inde Dionysiorum historiam addidit: Quam **ATHANAS** Syracusanus adiunctis rebus à Dione gestis, absoluit.

TIMÆVS Andromachi principis Tauromenij filius, tēpore Agathoclis floruit añis 20. post Alexandri Magni mortem, et deinceps. Descripsit autem res Siculas, ac Italicas, & aliarû gētium multis libris, in quibus paulò ante primâ traiectionem Romanorum ex Italia in Siciliam, & initia primi belli Punicî historiam finiuit,
Quam

HISTORICI.

Quam Polybius deinde contexit. Iudicat autē Cicero, hunc Timæum, inter omnes priores, & eruditione longè excellere, & rerum copia, ac sententiarum varietate abundantissimum, & compositione politum esse. Sed à Suida propter malevolentiam, & φιλονεικίαν vituperatur.

ALEXANDRI MAGNI Græcorum Monarchæ res gestas plurimi Scriptores, et inter hos CALISTHENES Olynthius Aristotelis discipulus, & Aristobulus, ac Ptolemæus, assidui itinerum illius comites, literis prodiderunt.

Sed nostro tempore, ex Græcis, præter Diodorum Siculum lib. 17. & Plutarchum, ARIANVS Nicomediensis tantummodo superest: Qui circa annum Christi 140. florens, Alexandri Magni historiam, singulari, & plane Xenophontea orationis suavitate, & elegantia libris octo explicavit. Omnium verò copiosissimè res Indicas recenset, quas libro quarto exorsus, deinceps vsque ad historiæ finem persecutus est.

Inter Latinos Q. CURTIUS extat, argutus, elegans, & nervosus scriptor, sed ἀκέραιος.

SUCCESSORVM Alexandri Magni
lanie-

*Lanienas mutuas descripsit Diodorus Siculus lib.
18. 19. 20.*

*Seriem Regum Syriae, & Asiae conti-
nuam, à Seleuco Alexandri Magni successore,
vsq; ad Antiochum Epiphanem, & deinceps vsq;
ad postremum Antiochum, à Pompeio captum,
concedit APPIANVS Alexandrinus, in Sy-
riacis.*

*POLYBIVS Megalopolites, Scipionis
iunioris (qui anno Mundi 3820. Carthaginem
delevit) praeceptor & consiliarius, ac Comes assi-
dus: Historiam Graecae gentis Achaeorum ab O-
lymp. 124. seu anno Mundi 3680. (qui est à
morte Alexandri Magni 40.) Romanam à pri-
mo bello Punico, cuius initium in 3700. Mun-
di annum incidit, exorsus est.*

*Supersunt autem de 40. illius libris, quinq;
centummodo priores, & sequentiū duodecim E-
pitome, in quibus vsq; ad praelium Philippi Ma-
cedonis, & Romanorum, ad Cynoscephalas fa-
ctum, anno Mundi 3766. peruenit.*

*Quod autem ex Polybio allegatur de Scipio-
ne incendiū Carthaginis cum lachrymis spectan-
te, & Homeri versum ιλ. § addente, Εοσετα
ἱμας*

HISTORICI.

ἡμαρδταυ ποτ' ὀλώλη Ἰλιθ' ἰγῆ: id in *Apriam Alexandrini Libycis*, ex *Polybio* citatur.

Maximam autem toti *Historiæ rerum Græcarum* lucem adferunt *PAVSANIAE COMMENTARII*, non tantum *Regiones*, & *loca Græciæ omnia*, & quid in singulis extiterit ἐξιομνημονευτὸν accuratè, & exquisitè describentes, verum etiam *familiarum*, et *principum in Græcia vetustiss. Genealogias*, ex antiquissimis stirpibus deductas, & *multarum insignium rerū narrationes*, quæ nusquam alibi loguntur, ut in primo statim libro de *Ptolemæo Lagi*, *Philadelpho*, *Philometore*, de *Lysimacho*, de *Pyrrho Rege Epirotarum*, de *Seleuco Nicanore*, &c. multa scitu iucundissima, & alibi non facile obuia commemorantur.

STRABO etiam, qui *Tiberij Caesaris* tempore orbem *Terrarum* descripsit, plurimas *Græcæ historiæ*, ac imprimis *Homeri partes clarissimè illustravit* lib. 8. 9. 10. 13. 14. 5. 6. &c.

Et *ATHENAEVS*, qui *M. Antonini* temporibus floruit, præter admirabilem *multarum*, scituq; dignissimarum rerum, & *vocabulorum varietatem*, plurimas etiã *historias*, ex omnium

omnium Gentium Scriptoribus, qui temporum iniuria amissi sunt: ac verè Bibliothecam omnium veterum Historicorum, Poëtarum, Philosophorum complexus est. Similiter et *SVIDAS* non tantum Lexicon, seu Grammaticas vocabulorū interpretationes collegit, verumetiam multorū Regum, & hominum doctorum *Vitas*, et scripta, & tempora, quibus vixerunt, annotavit.

ROMANÆ HISTORIÆ initia, & Magistratuum, sacrorum, iuris, ac legum Romanarum origines, accuratissimè, & ornatissimè descripsit *DIONYSIUS HALI* Carnassæus: Quem in *M. Varronis*, omnium Romanorū eruditissimi familia vixisse, & ab hero suo acceptam historiae materiam literis mandasse, existimant. Floruit autem Augusti Caesaris ætate: et in prioribus vndecim libris, qui soli extant, vsq; ad annum urbis 312. peruenit.

M. CATO, Septem *ORIGINVM* Libros scripsit: Quorum primo, Res gestas Regum populi Romani: Secundo, & Tertio singularum in Italia civitatū origines, & antiquitates: Quarto, bellum Punicum primum: Quinto, secundum: Sexto, & septimo, reliqua bella, vsq;

HISTORICI.

ad Sergij Galbæ præturam complexus est. Fuit autem Consul Cato annis 132. ante Ciceronem.

Cæterorum Romanæ historiæ veterum Scriptorum, qui Iulij Cæsaris, & Liuij ætatem antecesserunt, videlicet FABII, C. Fannij, qui Lælij illius sapientis gener fuit, Cælij Antipatri, Valerij Antiatis, L. Sisennæ, qui Syllæ coætaneus fuit, Claudij Quadrigarij, Licinij Macri, &c. nomina tantummodo in Cicerone de claris oratoribus, & de Legibus, & in Dionysio Halicarnassæo, & LIVIO, de cuius historia superius dictum est, commemorantur.

SALVSTIUS, Ciceroni, & Iulio Cæsari σὺν γοῦ, multas historiæ Romanæ partes, summa cum sapientiæ, & puræ, ac argutæ breuitatis, & elegantis facundiæ laude perscripsit. Ex quibus nunc Coniuratio Catilinæ, anno urbis Romæ 691. anno ante natum Christum 60. à Cicerone consule oppressa: & bellum Iugurthinum, anno 44. ante Catilinariam seditionem, à C. Mario consule confectum: & ex cæteris historiæ Libris orationes aliquot, & ad C. Cæsarem de Republica ordinanda tantummodo extant.

Fuisse

CHRONOLOGIA

Fuisse autem Salustium M. Catonis, & Thucydidi Attici perstudiosum, similis forma orationis pressæ, & concisæ, & sapientissimis sententijs stipatæ, & multa ex Thucydide dicta ad verbum conuersa ostendunt.

Anno
Vrbis
Romæ
606.

Est autem hæc Series Temporum & rerum à Salustio, in libris, qui adhuc extant, descriptarum.

MASINISSA Rex Numidiæ, amicus Scipionis, auus Iugurthæ, obiit anno ætatis 95. ante Christi natalē 145.

Masinissa

Micypsa Manastabiles Gulussa.

Adher-
bal.

Hyem-
psal.

Iugur-
tha ad-

Gulussa. Mas-
optatus à
sua.
Micypsa.

620.

Iugurtha in bello Numantino industriam, & virtutē suam Scipioni, & Romanis probat, Anno 130. ante natum Christum.

Micy-

Anno

SALVSTII.

Vrbis

Romæ

636.

Micypsa moriturus, hortatur filios heredes Regni ad concordiam, qua parua res crescunt, discordia verò maxima dilabuntur.

642.

Iugurtha Cirtham capit, & Adherbalem fratrem interficit.

643.

Initium belli Iugurthini.

644.

Iugurtha Romæ coram Senatu se excusat.

Massiuam patruelem interficit.

Postea instaurato bello Exercitū Romanum sub iugum mittit.

645.

Cos. Q. Metellus Numidicus vincit Iugurtham.

646.

Metellus Vaccam recipit.

647.

C. MARIVS Consul, urbem Capsam capit. Iugurtham prælio vincit: qui ad Bocchum Maurorum regē fugit.

648.

Iugurtha, Syllæ, Quæstori Marij, victus à Boccho traditur: & ad Mariū deducitur.

CICE RO natus est.

Q. Cepio. & M. Manlius à Cimbris victi sunt.

D

C. MA.

Anno

Vrbis

Romæ

650.

666.

673.

676.

680.

684.

688.

690.

691.

CHRONOL. SALVSTII.

C. MARIVS Consul Calend. Ianuarij de Iugurtha triumphauit, anno 100. ante natum Christum.

L. SYLLA Consul, & dux belli contra Mithridatem, Marium vrbe Roma expulit.

Sylla Dictator.

Oratio M. Lepidi Consulis ad pop. aduersus Syllam habita, qui eodem anno obiit.

Cotta Cos. oratione deuouet se pro Republica.

Macer Trib. pl. de restituendo Tribunatu in pristinam dignitatem ad plebem concionatur.

Cn. Pompeio & M. Crasso cos. Tribuni plebis restituti sunt.

L. Iulio, M. Lepido Coss. initia cōiurationum aduersus Rempub. Quibus Catilina interfuit.

Catilina Cal. Iun. cōiuratos cōuocat.

CICERO Consul, ex Fulvia Catilinæ vxore, consilia cōiurationis explorat, & tandem coniuratos captos in carcere necat, Nonis Decembris.

Anno | CHRONOL. CAESARIS.
 urbis | CÆSAR perpetuus Dictator Ro-
 Romæ | mæ constitutus. Ad hunc Salustius duas
 709. | de Republica ordinanda orationes scri-
 | psit.

IULIUS CÆSAR, rerum à se in bello Gallico, & civili, ab año urbis 696. vsq; ad 706. gestarum historiam, & singulorum annorum singulos commentarios confecit, tanta orationis purissima, & propriissima venustate, & cãdore nativo, nihil vt tersius ac politius, & ad nostræ orationis rectè ac perspicuè formandæ rationem vicilius, & accommodatius fingi possit. Magis enim parabile, seu εὐπρόσφορον est genus dicendi Iulianum, quàm Ciceronis Oratio, cuius splẽdorem, & copiam, ac compositionem magnificam ne ipsius quidem ætate assequi imitando quisquam potuit.

Cum autem in nullo Scriptore Latino vetustiore, mentio patriæ nostræ Germaniæ, & honorifica fortitudinis bellicæ, & aliarum virtutum in maioribus nostris lucentium celebratio extet: patriæ etiam amore gratior nobis Iulij Cesaris, ac præsertim Sexti & Quarti Libri lectio esse debet. Cui vt lucis aliquid accedat, CHRONOLOGIAM breuem adiungam.

Anno

CHRONOL. HISTOR.

urbis

Romæ

648.

693.

695.

696.

L. Cassius Cos. unâ cum Legato L. Pisone ab Helueticis Tigurinis occisus, & Exercitus illius sub iugum missus est.

M. Messala Coss. anno 58. ante natum Christum. Orgetorix, seu Herzoge Heinrichs / Dux Helueticorum, de occupando Galliæ Regno consilia capit.

Senatus decernit, uti quicumque provinciam obtineret, quod commodo Republicæ facere posset, Heduos, ceterosque amicos populi Romani defenderet.

CÆSAR CONSUL. Orgetorix mortuus est. Ariouistus, seu Ehnrobestus Rex Germanorum, amicus P. R. à Senatu appellatus.

PRIMVS LIBER, & Annus Belli Gallici.

1. L. Pisone, A. Gabinio Coss. Helueticis in Gallias per provinciam irrupturi, die 28. Aprilis ad Rhodanum conueniunt: Sed à Cæsare transitus ijs negatur. Postea Tigurini à Cæsare ad Ararim cæsi sunt. Tandem iusto prælio victi Helueticis,

Año

RIAE CAESARIS.

Vrbis

uetij, se Caesari dediderunt.

Romæ

Deinde Hedui, & vniuersa Gallia defensionem à Caesare aduersus Ariouistum, seu Ernestum Regem Germanorum petit.

Caesar Ariouistum non procul à Rhe-
no profligat.

697. 2. Belgæ in ditionem Caesaris veniunt.

Neruios periculoso, & ancipiti præ-
lio ad internecionem ferè Caesar redegit.

698. 3. Valesij in Alpibus à Galba victi.

Caesar Nannetenses, & reliquas ciui-
tates Armoricas, prælio nauali victas,
sub corona vendit.

P. Crassus, Marci filius, in Aquita-
nia feliciter hostium castra expugnat.

699. 4. Cn. Pomp. M. Crass. Cos. Germa-
nica gentes, quæ à Sueuis pulsæ in Gal-
liam transferant, à Caesare ad ostium Mo-
sæ profligantur.

Caesar Rhenum ponte iunctum in V-
bijs transit, & reuersus, in Britanniam
traijcit.

700. 5. Caesar, pacata Treuirorum Ciuitate,

Anno
urbis
Romae

CHRONOL. HISTO.

in Britanniam cum exercitu proficiscitur, & Tributo annuo Insulae imposto, redit.

Legio Romana ab Ambiorige Eburonum, seu Leodiensium Rege ad internecionem caditur. Q. Ciceronis legati castra oppugnantur: Sed aduentu Caesaris, & nece Induciomari Treueri, Gallia iterum pacatur.

701. 6. Caesar acceptis à Pompeio duabus Legionibus, Senones, qui defecerant, & Treuiros recipit: & secundo, Rhenum, ponte facto, in Germaniam trāsit. Gallorum Druidarum, ac Germanorū religionem & mores, & Hercyniam syluam describit: & Ambiorigis regionem vastat.

Clodius à Milone interfectus est.

702. 7. Vercingentorix totius ferè Galliae deficientis Rex delectus est. Caesar Auaricum expugnat: & tandem ad Alexiā, Gallorum copijs profligatis, Vercingentorigem deditioe capit.

703. 8. Bituriges, & Bellouacos ad deditioem

Anno
urbis
Romae

nem cogit. Vxellodunum capit: & totã Galliam pacat.

704. 9. Caesar in Italiam excurrrens, se & honorem suum municipijs, ac colonijs commendat.

T. Labienũ Gallie Togatae praeficit.

705. 10. Inirium Belli Ciuilis. Caesar Pompeio, & Senatu ex Italia in Graciam fugato, urbem Romam occupat. Deinde Massyliam obsidet, et Duces Pompeij in Hispania Petreium, & Afranium vnã cum exercitibus deditione accipit.

706. Caesar Consul, Pompeium in Pharsalia vicit, & fugientem in Aegyptũ persequens, mense Octobri: Nouem integros menses in Aegypto consumpsit.

707. Caesar Dictator paulò ante hyemem Romam redit.

708. Bellum in Africa cum Scipione, Iuba, & Catone confecit.

709. In Hispania cũ S. Pompeio cõfligit.

710. Idibus Martij interficitur.

Iulij Caesaris mortẽ & AVGVSTI Imperatoris, primo Imperij decennio res gestas, dili-

gentissimè, ac copiosissimè persecutus est **APPIANVS** Alexandrinus lib. 2. 3. 4. & 5. Bellorum Civilium: qui **Adriani** Cæsaris temporib. floruit. Et **DION** Cassius Nicenus lib. 45. & sequentibus vsq ad 59. integram imperij **Augusti** historiam copiosissimè persecutus est.

VELLEIVS Paterculus, qui sub **Tiberio** Imperatore præfectus equitum, & **Questor** fuit, purissimo, & dulcissimo orationis genere **Epitomen** historię **Romanæ**, vsq ad **Tiberij** Imp. annum 16. qui fuit à nato **Christo** 32. deduxit.

COR. TACITVS, qui sub **Adriano** Imp. præfectus **Belgicæ Gallię** fuit, à morte **Augusti** Cæsaris (quæ in annum nati **Christi** 16. diem 19. Mēsis **Augusti** incidit) exorsus, primis quinq; libris **TIBERII** Cæsaris historiam complexus est. Posterioribus vndecim, ab 8. anno **Claudij**, vsq ad initium **Vespasiani** Cæsaris, & obsessam à **Tito** **Ierosolymam**, peruenit, anno **Christi** 72. Oratione pressa, propria, arguta, & paucis verbis res multas complectente, & crebris sententijs ornata vitur.

Vt autem Series rerum à **Cornelio Tacito** posteritatis memoriæ traditarum, & patriæ imprimis

RIAE TACITI.

nis nostræ, seu Germanicæ historia, quarum mul-
tas, & valde insignes Tacitus commemorat, fa-
cilis intelligi, & animo comprehendi à iuniori-
bus possint: CHRONOLOGIAM HI-
STORIAE TACITI, & partem Fami-
liæ, seu posterorum Augusti, hoc in loco adiungã.

AVGVSTVS — LIVIA ex priore
ex Scribonia marito Tib. Nerone

M. Agrippa — Iulia — Cl. Tiberius Cl. Dru-
Imp. successit sus
Augusto.
Drusus

Ca= Luci= Agrip= Agrip= — Germa= Li= Clau=
ius. us. pa post= pina. nicus uia dius
bumus. Caesar Imp. Hu
ius priui

Ca= Ne= Dru= Agrippi= Dru= C. Cali= gnus Ne
ius. ro. sus. na mater filla. gula ro Imp.
Neronis. Imp.

Anno
Christi,
16.

AVGVSTVS Imp. Nolæ obiit, die
19. Augusti.

1. CL. TIBERIVS Augusti pri-
uignus, & successor, statim initio Im-

D 5 perij,

Anno
Christi,

INDEX HISTORIAE
TIBERII Imp.

perij, Agrippam Posthumum interfecit.
pag. 3.

Seditio militum in exercitu Germanici orta, simulato discessu Agrippinae coniugis, & filij Caligulae, sedatur. pag. 14. 17.

Julia Augusti filia, ob impudicitiam à patre relegata, obiit. pag. 21.

17. 2. Germanicus Cæsar vicit Arminium, seu Hermannum Ducem Cheruscorum, & uxorem Arminij viam cepit, anno 6. post cladem Quintilij Vari, pag. 23. 24.

Templum Augusto in Hispania conditum, p. 31.

Centesima rerum venaliū, post bella civilia instituta, confirmatur. pag. 21.

18. 3. Germanicus, Rheni ostia præternavigans, in Amisiam flum. classem ducit, & transgressus Vulsurgin, Arminium, & Germanos bellum instaurantes vincit. pag. 34. 35. 38.

Exer.

Anno
Christi,

CORNELII TACITI

TIBERII Imp.

*Exercitus Germanici, per Amistā in
Oceanū nauigans, naufragio perit. pag. 39.*

Libonis Drusi accusatio, et mors. 41.

Mathematici vrbe pulsī. pag. 42.

Luxus defensio. pag. 43.

Agrippa fictitiū capitur. pag. 45.

19. 4. Germanicus de Cheruscis, Cat-
tis, alijsq; Germaniæ populis à se deu-
ctis, triumphat. pag. 46.

*Ducentesima rerum venalium Ro-
mæ instituta.*

Terræmotu 12. Asiæ urbes pierūt. 48.

*Tacfarinas Numida in Africa bel-
lum mouet. pag. 50. 69. 73.*

20. 5. Germanicus in Asiam profe-
ctus. pag. 50. 51.

21. 6. Germanicus Ægyptū iustrat,
vsq; ad Syenen, & Elephantinam.
pag. 53.

*Maroboduus Marcomannorū Rex
in Italia Rauennæ octodecim annos ha-
bitat. pag. 54.*

*Germanicus veneno à Pisone
dato, necatur. pag. 56. 57.*

*Año
Christi,*

INDEX HISTORIAE

TIBERII Imp.

21. *Liuvia uxor Drusi filij Tiberij, soror Germanici gemellos parit. pag. 60.*
Arminius moritur anno vitæ 37. pag. 61.
22. 7. *Luctus de obitu Germanici. pag. 63.*
NERONI filio Germanici primo forum ingresso, & pontifici, nupta Iulia Drusi filia. pag. 72.
Obijt Salustius, Salustij historici ex fra- tre nepos. 72.
23. 8. *Tiberius in Campaniã secedit. p. 73.*
An vxores à Magistratibus vnà in pro uinciam ducendæ. pag. 73.
Galliæ vrbes ob magnitudinẽ aeris alieni rebellionem cœperunt, duce Sacroniro, & Floro. pag. 76. 77.
24. 9. *De Luxu coërcendo deliberatum.*
C. Syllani accusatio.
Atteij Capitonis, & Labeonis Antistij Jurisc. comparatio. pa. 86. 88.
9. *IUNIA C. Calsij vxor, anno 64. post prælium Philippense obijt. pag. 88.*

Anno
Christi,

CORNELII TACITI

TIBERII Imp.

25. 10. *Aelius SEIANVS* praefectus
praetorio *Liuiam*, *Drusi*, filij *Tiberij*,
uxorem stuprat, & per medicum *Eu-*
demum *Druso* venenum letale dari cu-
rat. Id scelus octauo post anno demum
decegitur.
Status Reipublicae Romanae eo anno de-
scribitur. pag. 93.
26. 11. *C. Silius* per calumniam opprimitur.
pag. 94. 95.
Tac farmas Numida victus. pag. 97.
Q. Vibius Serenus à proprio filio accu-
satus maiestatis, deportatur.
27. 12. *Cremutius Cordus* historiae Scriptor,
accusatur, quod *Brutum* & *Cassium*
laudarit, pag. 100. 101. NB. ipsius
Excusationem.
Seianus petit coniugium *Liuiae*. pa. 103.
L. Domitius auus *Neronis* mortuus.
pag. 105.
L. Antonius mortuus.
Pontius Pilatus Praeses in *Iudaeam*
mittitur.

13. Pop-

Anno
Christi,

INDEX HISTORIAE

TIBERII Imp.

28.

13. Poppæi Sabini triumphus de Thracibus devictis.

Domitius Afer Orator. pa. 108.

Agrippina vxor Germanici offendit Tiberium.

Tiberius discedit ex vrbe Roma, vn de 11. annos vsq, ad mortē absuit. pa. 110.

Cocceius Nerua Iurisc. comitatur Tiberium.

29.

14. Amphiteatrum Fidenis concidit, in quo 50000. hominum obruta.

Tiberius Capreas se in Insulam abdidit. pag. 113.

30.

15. Titius Sabinus, Germanici amicus sceleratè proditus, interficitur. pag. 114.

IVLIA neptis Augusti obiit, cū ante 20. annos, propter adulterium, in Trimerum Insulam Apuliae vicinā relegata esset. pag. 115.

Frisij vincunt Romanos, pag. 116.

Filia Germanici Agrippina, Cn. Domicio patri Neronis nupta, in sine lib. 4.

CHRISTVS à Iohanne Baptista in Iordane baptizatus est. Luc. 3.

Anno
Christi.

CORNELII TÁCITI.

31.

6. LIVIA Augusti vxor, Tiberij mater, obiit anno 15. post Augusti mortem: Laudata in funere à C. Caligula pronepote.

Tiberius summa crudelitate grassari in domum Germanici cæpit. pag. 118.

32.

Hoc biennio, Agrippina vxor Germanici, & Nero filius, in Insulas relegati. Drusus in ima palatij parte custoditur.

SEIANVS prodita cæde Drusi supplicio afficitur à Tiberio.

19. Terræ libidines Tiberij, pag. 120.

Multi nobiles Seiani amici interficiuntur

M. Terentius defendit amicitiam Seiani, pag. 123. (obiit.)

L. Piso pontifex 80. annorū placidè

35.

20. Drusilla Germanici filia L. Cassio: Iulia M. Vinicio nupta, pag. 125.

De Vsuris, pag. 126. NB.

C. Caligula Claudiam M. Syllani filiam ducit, pag. 127.

Drusus Germanici filius fame extinctus, pag. 128.

Agrippina Germanici vxor mortua. 18. Octobris.

Anno
Christi,

INDEX HISTORIAE

36.

Cocceius Nerua vitam finit, 129.

21. Phœnix conspectus.

Mamercus Scaurus Poëta accusatur.
pag. 130.

37.

22. Parthica.

Poppæus Sabinus moritur.

38.

22. Parthica pag. 136.

39.

Tiberij mors 78. ætatis anno, die 16.
pag. 139.

CALIGVLAE,

1. C. CALIGVLA Imp. successit.
Caligula in Germaniam expeditionem
suscipit.

43.

1. CLAVDIVS frater German. Imp.

44.

2. Bellum in Britannia inchoatum, quæ
vnà cum Insulis Orcadibus Imperio
Romano subiecta est. Lib. XI. Tac.

50.

8. Valerius Asiaticus per calumniam
opprimitur.

Italus, Arminij Cheruscorum Du
cis ex fratre Flavio nepos, in Germa
niam mittitur. pag. 145. 146.

Messalina vxor Claudij interficitur. pa.
150. 153.

9. Clau-

Anno
Christi,
51.

CORNELII TACITI.

9. *Claudius Agrippinam, fratris Germanici filiam, Neronis matrem vxorem ducit. pag. 155. 156. Seneca, ab exilio reuocatus, præficitur studijs Neronis.*

C. *Cassius Iuriscōs, Syria præfētus. pag. 157.*

Lollia Paulina relegata. 160.

52. 10. *Domitius NERO adoptatur à Claudio. 161.*

Colonia Agrippina, ab Agrippina Claudij vxore, quæ in oppidū Vbiorū ubi genita erat, veteranos coloniamq; deduci impetrat (vt vim suā socijs quoq; nationibus ostentaret) cui nomen inditum ex vocabulo ipsius. pag. 161. facie 2. Hic fuit Quadragesimus annus post cladem Varianam. ibidem.

Britanniæ Rex Caractacus, à Romanis, P. Ostorio duce, capitur, anno 9. post initium belli Britannici. pag. 164.

53. 11. *Agrippina Imperatoris filia, & soror, & coniunx, & mater fuit.*

E Fames

Anno
Christi,

INDEX HISTORIAE

CLAVDII Imp.

Fames sub Claudio cœpit, pag. 167.

cuius mentio fit Act. 11.

Quadratus Syriae præses. 168.

54. 12. Felix Præses Iudææ, frater Pallantis Liberti, pag. 171. Huius mentio fit Act. 24.

Venditius Cumanus præses Galilææ.

55. 13. Nero 16 annos natus, Octaviam, Claudij filiam, ducit. 172. Et Orationem habet pro Iliensibus, & Bononiensibus.

56. 14. Claudius Imp. veneno necatur à propria uxore. 175.

57. 1. NERO Imp. Lib. XIII. Crebris orationibus, quas Seneca, testificando quam honesta præciperet, voce principis vulgabat, clementiam suam obstringebat.

Remouet Pallantem Libertum. 180.

Britannicum fratrem veneno interfici curat. pag. 185.

2. Lasciuia Neronis. pag. 185.

58. 4. Artaxata Armeniae Metropolis capta à Domitio Corbulone, pag. 191.

60. P. S. Willius Sycophanta. 192.

Lex

Anno
Christi.

CORNELII TACITI.

NERONIS Imp.

Lex Cincia aduersus eos, qui precio causas orauissent.

Sabina Poppæa, Neronis vxor, cui cuncta alia fuere, præter honestum animum. 193.

Vectigalia cuncta remittere cogitat Nero. 195.

De Mosella & Arari fluminibus cōnectendis. 195.

Hermunduri & Catti, seu Saxones de Salinis Saxonis certant. pag. 197.

LIBER XIII.

61. 5. *Incestus Neronis cū Agrippina matre. 198. Et Agrippinæ exitus. 201.*

Nero musicus, & Agrippinus, poëta. pag. 203. 204.

Domitius Afer Orator moritur. 205.

62. 6. *Ludi Olympici Romæ instituti, 205. Cometa. pag. 206.*

Domitius Corbulo Dux Romanorū, Armeniam occupat. Laodicea vicina Colossis tremore terræ collapsa est. 208.

63. 7. *70000. Romanorum à Britannis caesa. pag. 209.*

Anno
Christi,

63.

INDEX HISTORIAE
NERONIS Imp.

Londinum copia negociatorum, & com-
meatu maxime celebre 210. Paulo
post Britannii rursus à Suetonio Paulino
caesi sunt.

64.

8. A. Vitellius optimum quenq; iurgio
laceffens, & respondentem reticens, ut pa-
uida ingenia solent. 215.

Burrus praefectus pratorio Neronis,
amicus Senecæ, moritur. 215.

Seneca calumnijs deformatur.
216. 217.

Musonius Philosophus. 219. 246.

Nero pellit Octaviam, & ducit Pop-
pæam. 219. 220.

Pallantis liberti exitus. 221.

65.

9. Bellum inter Vologesem regem Par-
thorum & Domitium Corbulonem. 221.
222.

Nata Poppææ filia. 229.

Tyridates, rex Armeniae, coram Ne-
ronis effigie, constituitur. 231.

66.

10. Incendium Romæ sex dies durat.
234.

Culpa

Anno
Christi,
66.

CORNELII TACITI.

NERONIS Imp.

Culpa in Christianos translata. 236.

Domus Neronis noua. 235.

11. Coniuratio aduersus Neronem. 237.

238. 239.

Lucanus Poëta. 237.

Laterani consulis cædes. 242.

Senecæ Mors. 243. 244.

67.

11. Poppæa grauida, ictu calcis à marito
irato percussa, moritur. 249. LIB. XVI.

Pestilentia ingens Romæ grassatur.

251.

68.

12. Ostorius Scapula per calumniam op-
primitur 252.

Nero virtutē ipsam excindere cupiuit,
interfectis Barea Sorano & Thrasea Pa-
to, 254. 255. 258.

Tyridati Armeniæ Regi diadema
imposuit.

Sporum castratum in naturam mulie-
brem transfigurare conatur.

69.

13. Certamina ludicra in Peloponneso
celebrat.

Isthmum perfodere conatus est.

INDEX HISTORIAE

- Anno Christi, 70. 14. *Iulius vindex Galliae praeses & Galba ab eo deficiunt.*
Senatus eum hostem iudicat.
Tandem Nero sibi ipse mortem consciscit.
71. *GALBA Imp. ex Hispanijs accersitur. pag. 262. adoptat Pisonem. 265. qui quatriduo post interficitur 277.*
Repetit donata alijs à Nerone 550.
Tonnas auri 267.
Otho Imp. 270. 272. trucidat Galbam. 274. 276.
Au. Vitellius in Germania eligitur. 278.
Titus & Vespasianus. pag. 293. 294. 295.
Vitellius in Italiam descendit 299.
Vicit Othonem praelio 308. 309.
Othonis Mors. 311.
VESPASIANVS *ad Imperium vocatur 319. 320. Calend. Iulij.*
Primus Antonius, sermone promptus, serendae in alios inuidiae artifex, discordijs & seditionibus potens, raptor, largitor,

Anno
Christi,

CORNELII TACITI.

tor, acerrimam bello facem prætulit 323.

LIB. XIX. Vitelliani à Vespasiani ducibus vincuntur. Filius in prælio patrem interficit. 338. Cremonæ Excidium. 341. Vitelli exitus fœdisimus. 360.

72.

VESPASIANVS Impe. toto lib. 20. Helvidius priscus. 363. Iudæa à Tito perdomatur, lib. 21. Vbi de Origine, & Religione gentis Iudaicæ, & de Moyse educente Iudæos ex Ægypto, multa recitantur. pag. 399. 400.

SVETONIUS, Tacito σὺν γρονθ, fuit Magister Epistolarum Adriani Imp. ac simili orationis proprietate, ac breuitate, & plus neruorum, quàm corporis habente, VITAS duodecim primorum Cesarum, vsq. ad mortem Domitiani, & annum Christi 98. descripsit: in quibus, primam illam historiae legem, ne quid falsi scribere audeat, & ne quid veri non audeat, accurate sequitur: dum μὲν τὸν βίον τῶν ἀληθῶν, Principum omnium non virtutes modo, & rectè facta ad imitandum proponit, verum etiam ne- uos, & scelera, ac flagitia, posteritatis iudicio de-

E 4 testan-

restanda, exhibet. Est enim, vt Cornelius Tacitus ait, hoc præcipuum munus Annalium, ne virtutes sileantur, vtq; prauis dictis, factisq; ex posteritate & infamia metus sit.

Suetonio vstrate adiungi solent sequentium Impp. Neruæ, Traiani, & Adriani, Vita, titulo Dionis Nicæi: Quæ ex Iohannis Xiphlini Epitoma de verbo ad verbum transcriptæ sunt.

Adriani historiam Fælius Spartianus: & Antonij Pij, ac Philosophi vitam, lectu dignissimam, Iulius CAPITOLINVS, qui Diocletiani, & Constantini etate vixit, composuerunt.

Sed omnium Imperatorum, inde vsq; ab Augusto, continuam Historiam contexuit Dion Calsius, Nicææ in Bithynia natus: Qui 981. annorum Historiã, ab vrbe Roma condita, vsq; ad annum à nato Christo 231. quo ipse Dion cum Imperatore Alexandro Seuero, Consul fuit, deductam, libris 80. complexus est. Quorum etiam si vix quarta pars hoc tempore extat, tamen continua series Historiæ, & Impp. omnium, à consulatu Hortensij anno vrbis 685. & præcipuè ab Augusto Casare, vsq; ad Alexandrum Seuerum

uerum Imp. & Orientis imperium, ab Artaxerxe Persa victore Artabani Parthorum Regis, recuperatum: ex Epitoma Iohannis Xiphilini, qui ipse in vita Augusti narrat, se tempore Michaëlis Duce Imp. circa annum Christi 1080. Byzantij vixisse, cognosci potest. Idem author Gothorum historiam scripsit, quæ à Iornande sæpissimè citatur.

Marci Antonini, & sequentium Impp. Vita, à Dione elaborata, nondum, quod sciam, integrè typis expressæ sunt. Sed insignis illa, & dulcissima bonitatis, & candoris Antonini descriptio, in Suida, & in Xiphilino recitatur, ὁμοίως δὲ ἰὰ πάντων ἐγένετο, καὶ ἐν ᾧ ἐνὶ ἡλικίῳ β. δ. τῶς. ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ ᾧ ἐν προσποιετὸν εἶχε. πάμπολλα μὲν γὰρ, καὶ ὑπὸ παιδείας ἀφελῆν. h. Similis sibi ipso semper fuit: Nec mutatus est vlla in re vnquam. Erat enim verè bonus, & nihil astute simulatum vel ascitum habebat. Plurimum vero etiam à doctrina adiuuabatur. Et de Seuero Imp. ἐπιμελὴς τῶν πρακτέων, ἀμελὴς τῶν περὶ ἀντὶ λόγου ποιημένων: Intentius erat in ea, quæ erant agenda, & vulgi de se fabellas negligebat.

ROMANAE HISTO-

Plurimis autem insignibus, & utilis. virtutum exemplis conferta, & lectu dignissima est Alexandri Seueri Imp. Vita, quam à Dione vix inchoatam, **ÆLIUS LAMPRIDIVS** (qui Constantini Imp. tempore vixit) luculentissimè explicauit. Obijt autem Alexander Seuerus anno 237.

HERODIANVS historiam sui temporis à morte M. Antonini Philosophi, seu anno Christi 181. vsq; ad Gordianos in Africa interfectos, anno Christi 241. contexit. Quem dulcissima, & purissima oratione latina, politissimè reddidit Angelus Politianus.

Gordiani III. Imperium Iulius **CAPITOLINVS** descripsit: Et Successorum illius, Philippi Arabis, & Decij, ac sequentiū Imp. vsq; ad finem Stirpis Heraclij, & annum Christi 700. Vitas, breui compendio exposuit **POMPONIUS LÆTVS** recens Scriptor: nam Angelo Politiano, & Sabellico τὸν γροβὸς fuit.

Et **IOHANNES ZONARAS** Byzantinus, inde ab Augusto ad sua vsq; tempora, & annum Christi 1120. Orientalium præcipuè Impp. res gestas Tomo II. & III. Annaliū

luci

RIAE SCRIPTORES.

lucidissimè complexus est: Ex quo recentes rerū
illarum descriptores pleraq; assumunt.

Sed nunc veteres rerum Romanarum Scri-
ptores, iuxta temporum seriem pertexemus.

TREBELLIVS POLLIO (qui
Constantij ætate circa annum Christi 300. vi-
xit) in ijs, quæ extant, Scriptis, exorsus ab anno
Christi 256. infelix Imperium Valeriani, & Ga-
lieni, & Triginta Tyrannorū lanienas inter sese
mutuas, & D. Claudij, qui Gotthos in Græciam
infusos, feliciter oppressit, Vitam profecutus est.

FLAVIVS VOPISCVS, natione Si-
culus, D. Aureliani Imp. vitã, multis insignib.
exemplis, & dictis ornatam, & Taciti, ac Probi,
& Cari historiam, vsq; ad Diocletiani initia, &
annum Christi 288. descripsit. Vixit autem Vo-
piscus ijsdem temporibus cū Capitolino, & Lam-
pridio: sed tamen viroq; iunior fuit. Aliquoties
aui sui mentionem facit, qui Diocletiano Imp.
familiaris fuerit.

Diocletiani, & collegarum ipsius, & dein-
ceps Constantini Magni, Constantij, & se-
quentium Impp. Vitas, & res erga Ecclesiã præ-
cipuè gestas, exposuerunt, **EVSEBIVS**,

ROMANAE HISTO.

SOZOMENVS, THEODORVS,
TVS, Socrates, Zonaras, Nicephorus, &c. de
quibus aliàs dicam.

EVTROPIVS, qui tempore Valentis
Imp. floruit, Epitomen historiæ Romanæ, decem
libris, vsq; ad Iouiniani mortem, & annum Chri-
sti 368. deduxit.

AMMIANVS MARCELLI-
NVS natione Græcus, sub Iuliano Imperatore
in Gallia, & Germania multos annos militauit,
& ab anno Christi 98. vsq; ad 382. historiã
Romanorum libris 31. deduxit. Sed à libro 14.
vsq; ad 31. qui soli extant, partem Imperij Con-
stantij, & res gestas Iuliani, Iouiniani, Va-
lentiniani, & Valentis prolixè & splendide ex-
plicauit, vsq; ad annum Christi 382. Cumq; bella
Iuliani in Gallijs, & Germanijs gesta, ipse æu-
ròntus, seu oculatus testis recitet, propter pa-
triæ etiam nostræ, & rerum Germanicarum co-
gnitionem, gratior nobis Marcellini lectio esse
debet. Cui vt lucis aliquid accedat, hanc breuem
Genealogiæ partem adiungo.

RIAE SCRIPTORES.

Constantius Chlorus Imp.

Constantinus
Magnus

Constan-
tius

Con-
stans
tia

Con-
stan-
tinus.
Con-
stans.
CON-
stans.
Con-
stan-
tia
Imp.
Hele-
na v-
xor
Iuli-
Gallo.
ani.
Gallus,
cuius
tim
initio
libri
1 q.
succes-
sit
Constā-
tio.
Post
hunc
Io-
niam
Pan-
nonius
ex
a-
lia
familia
fuit.

THEODOSII, & filiorum ipsius, Arcadij, & Honorij, vita, in Scriptoribus historiae Ecclesiasticae, Sozomeno, & Socrate, maxima sui parte, descripta continetur.

Cum autem in Honorij Imp. tempora incidere Dilaceratio Imperij Romani, per Gothos, & Vandalos facta, legendi Studiosi de rebus Gotthicis IORNANDEM potissimum, qui cum natione Gotthos esset, ex ultima vetustate, originem, & migrationes, & familias Regum, ac bella praecipua gentis Gotthicae, usq; ad suam aetatem, seu annum Christi 550. deduxit.

PROCOPIVS in vrbe Palestinae Caesarea

CHRONOL. HISTOR.

natus, & apud Belisarium summum ducem Iustiniani Imperatoris, Cancellarius, & omnium illius bellorum comes, & consiliorum socius fuit. Is Bella cum Persis, Vandalis, Gotthis, Iustiniani auspicijs, à Belisario gesta, quibus ipse interfuit, septem libris exposuit: Quibus, ut lucis aliquid accedat: in breui Tabella seriem rerum, à Procopio descriptarum, proponam.

Anno	Arcadius Imp. moriens, Tutorem
Christi,	filio Theodosio adiungit Isidigertem Per
412.	sarum regem. lib. 1. de bello Persico. Ab eo tempore Procopius continuam Persicarum rerum seriem vsq; ad Iustiniani tempora pertexit.
414.	Gothi, Alarico duce, Romã capiunt.
433.	Vandali, à Bonifacio accersiti, duce Genzerico sedes in Africa ponunt.
436.	Genzericus Carthaginem cepit.
455.	Attila Hunnorum Rex ab Aëtio ad Tholosam victus est. (capta.
459.	Roma à Genzerico Vandalorũ rege
475.	Genzericus moritur: Huius Successores vsq; ad Gilemerum recitat Procopius lib. 3. pag. 317. 318.

THEO.

Anno
Christi,

424.

PROCOPII.

*THEODORICVS Veronen-
sis, Gotthorum REX, in Italia Odoacrum
Rugium vincit, & Regnum Italiae 33-
annos obtinet. Moritur año Christi 527.
Succedit Amalofuenta filia, cum Adel-
rico nepote, quae se & filium Iustiniano
Imp. commendauit.*

528.

1. *IUSTINIANVS Imp.*

*Belisarium, & Hermogenem duces
in Armeniam aduersus Persas mittit.*

528.

2. *CODEX constitutionum Iuris cõ-
positus, qui hodie non amplius extat.*

530.

3. *Iustinianus mandat Triboniano, vt
omne IUS Romanum, ex veterum pru-
dentum libris, iuxta ordinem Edicti per-
petui, à Saluio Iuliano olim collecti, in
vnum corpus digerat.*

5. *Belisarius à Persis ad Euphratem
victus est, post praelium Induciae factae
sunt.*

6. *Cabades Persarum Rex moritur.
Pandectae Iuris, & Institutiones
aditae, & confirmatae sunt.*

7. *BEL-*

Año
Christi,
534.

CHRONOLOGIA

7. *BELLUM VANDALICUM* in Africa per Belisarium confectū,
& *GILIMER* captus est.

Cosroes Persarū Rex, Codex ex
cum Iustiniano Imp. pa- repetita præ
cem 110. annorum san- lectione ab-
cit. solutus.

9. *BELLUM* Gothicum cœpit,
quod 18. annos duravit.

Belisarius Siciliam à Gothhis occupa-
tam recepit: Cōstantinus Dalmatiam, &
Liburniam Gothhis eripuit.

10. Neapolis à Belisario capta.

Vitiges Gotthorū Rex à Fran-
cis auxilia petit. Ea occasione de Fran-
corum origine Regibus, ac rebus
gestis multa intexit.

538. 11. Romam anno 60. postquam ab Odo-
acro capta erat, Belisarius recipit.

Hanc Vitiges rursus obsidet integrū
annum.

*LIBER II. PROC. de Bello
Gotthorum.*

12. Herulorum auxilia Belisario ab
Imp.

Anno
Christi,

PROCOPII

IVSTINIANI Imp.

Imp. mittuntur. Fames horrenda per totam Italiam grassatur.

540. 13. Belisarius Rauennam obsessam occupat, & V Vitigem Gotthorum Regem capit. Gotthos trans Padum pellit.

Et Constantinopoli triumphat.

541. 14. Cosroes Persarum Rex rupta pace bellum instaurat & Antiochiã occupat.

LIBER III. PROCOPII.

Belisarij Triumphus de Gotthis, & expeditio in Persas.

15. Totilas Rex Gotthorum vincit Romanos ad Fauentiam, & Neapolim recipit.

17. Totilas urbem Romam obsidet.

18. Belisarius ad bellum Gothicum in Italiam remissus.

546. 19. Totilas urbem Romam capit, & Pelagij presbyteri intercessione adductus multitudini clementer parcat.

20. Belisarius urbem vacuam & dirutam recipit.

F

21. Iu-

Anno
Christi,

CHRONOL. PROCOPII

IUSTINIANI *Cæsaris.*

548. 21. *Iustinianus auxilia in Calabriam mittit: ad quæ profectus Belisarius ex vrbe Roma præsidio munita discedit.*
14. 22. *Theodora Iustiniani coniunx mortua.*
Belisarius Cōstantinopolin reuocatur.
Longobardi, Heruli, & Gepedes ad Danubium inter se belligerantur.
550. 23. *Totilas urbem Romam secundo capit, & Siciliam occupat.*
24. *Belisarius Orienti præfectus.*
25. *Gotthica classis Corcyram, & Epiri litora vastat: Tandem ad Anconam vincitur.*
Narses bello Gotthico ab Imp. præfectus, ex Longobardis & alijs gentibus Milites conscribit, & ingenti prælio Totilam, & Gotthos profligat, & urbem Romam recipit.
552. *SYNODVS V. vniuersalis Constantinopoli celebrata.*
553. 26. *Victo Teia in Campania, finis bello Gotthico impositus est.*

AGA-

SERIES HISTORICORUM

AGATHIAS Smyrnaeus, Procopij
 Historiam pertexuit, & ab anno Iustiniani 27.
 qui fuit à nato Christo 554. vsq; ad finem Impe-
 rij Iustiniani, & annum Christi 566. bella cum
 reliquijs Gotthorum, & Francis, eorum socijs,
 Narsete duce feliciter confecta: Item cum Persis,
 in Lazorum regione, seu Colchide gesta, recitat.
 Quo occasione lib. 4. integram & dignam obser-
 uatam seriem Regum Persicorum, ab Artaxerxe,
 qui anno Christi 230. Parthis Imperium eripuit,
 vsq; ad Iustiniani Imperatoris tempora, & an-
 num Christi 530. intexuit. In fine, Hunnorum
 irruptiones in Thraciam, & Græciam recenset:
 Quos Belisarius senex feliciter repressit.

PAVLVS Diaconus Aquileiensis, Desi-
 derij, Longobardorum regis, Cancellarius: & v-
 nà cum suo Rege, à Carolo Magno captus: inte-
 gram Longobardorū Historiam contexuit, vsq;
 ad annum Christi 773. quo Carolus Magnus,
 ultimo rege Desiderio capto, in suam potestatem
 Regnum Longobardorum redegit: Quod in Ita-
 lia, inde vsq; ab Alboino, qui anno Christi 568.
 relicta Pannonia, Galliam Cisalpinam occupa-
 uit, durauerat annos 205.

SERIES

Integram vero & continuam seriem rerum, post Inclinacionē Imperij Romani per Gotthos, Vandalos & Longobardos factā, ab anno Christi 407. vsq; ad 1400. BLONDVS Foroliuiensis in Decadibus suis complexus est: Qui vnus multorum loco non inutiliter deinceps legi potest.

DE GERMANICARVM rerum & Ecclesiasticis Scriptoribus, alias fortasse dicā prolixius. Nunc nomina & argumenta singulorum, & tempora, quibus vixerunt, breuiter annotabo.

Prima & antiquissima Germanorum mentio extat in historia vrbis Romæ à Gallis captæ (lib. 5. Liiij) anno vrbis 365. anno ante Christi natalem 385. Et vetustas vno nomine CELTAS nominauit gentes Germanicas & Gallicas, in vtraq; Rheni ripa, vsq; ad Oceanum occidentalem habitantes.

*Deinde celebris Gallorum & Germanorum expeditio in Italiam fuit annis 160. post captam
Romam*

Romã, suscepta, ducibus Ariouisto seu Ebrnyhesto, & Fridomaro, quem M. Marcellus Consul anno vrbis 532. qui fuit annus quartus, ante initium secundi belli Punici, deuicit. Historiam huius expeditionis Celtarum prolixè describit Polybius lib. 2. pag. 43. 44. & deinceps.

Postea in Marij historia, Teutones à Gallis discernuntur: & quidem expresse scribitur, Cimbros & Teutonas, esse gentes Germanicas, ad Borealem Oceanum pertinētes: & insigne Cimbrorum fuisse Taurū: Quem hodierna die Illustrissimi principes Megapolēses, à veteribus Cimbris, maioribus suis acceptū, in armis gentilitijs usurpant. Non enim dubium est, veteres Cimbros, has regiones ad littus maris Baltici, & Cimbricam Chersonesum tenuisse.

Magis autem illustratum est Germanorum nomen, IVLII Cæsaris scriptis: Qui & limitem veteris Germaniæ ostendit, flumen Rhenum: & non modo bellicam fortitudinē maiorum nostrorum, sed etiam iustitiam, ac modestiam, & mores domesticos, continentiae, & cæterarum virtutum

F 3 plenos,

GERMANICARVM

plenos, laudibus eximijs ornat. Et quidem hanc Arctoam Germaniæ oram, quæ nunc Saxonia, & Westphalia appellatur, propriè Germaniam eo tempore dictam esse, ostendit. Habuit & copias militum Germanicorum Cæsar, non modo in bellis Gallicis posterioribus, verumetiam in prælio Pharsalico, & cæteris, vt ex Appiano Alexandrino perspicuè apparet.

Deinde Situm ac mores, & Populos omnes Germaniæ veteris, peculiari libello Cornelius Tacitus descripsit: Cui res Germanicas probè notas fuisse, inde etiam consentaneū est, quod Belgicæ Galliæ, quam nunc Brabantiam, & Flandriam nominamus, sub Adriano Imp, rationes procurauit. Crebro etiam in Annalibus, rerum Germanicarum, ac præcipuè expeditionum Cæsaris Germanici ad Visurgin, & Amasin fl. & Harminij Cheruscorum ducis à Germanico victi, meminit. Sed prælium Harminij, quo Quintilius Varus, anno nati Christi vndecimo, ad interneccionem cecidit, nullus eorum, qui extant, autorum copiosius descripsit, quàm Velleius Paterculus lib. 2.

RERVM SCRIPTORES.

Plinium superiorem, in viginti libris, quibus omnia cum Germanis Romanorum Bella, exposuit: non dubium est, & illam Harminij historiam, & plurima insignia virtutum exempla, à Maioribus nostris edita, luculente explicasse. Sed hæc vnà cum libris interierunt.

Ammiani Marcellini temporibus, circa annum Christi 350. Germaniæ appellationem in Gallicam quoq; Rheni ripam fuisse translata, apparet: qui Germaniam primam, ab Augusta Rauracorum, seu Alpibus Helueticis, vsq; ad Treuiros, seu Mosellam fluiuium pertinentem, distinguit à Germania Secunda, seu inferiore, cuius metropolis fuit Colonia Agrippina. Cumq; in ipsa Germania sub Constantio, & Iuliano Imperatore militauerit Marcellinus: plurima de Francis, Alemannis, & alijs gentibus Germanicis, & vera, & cognitu utilissima cõmemorat.

Regni Francorum Germanorum in Gallia, quod circa añum Christi 420. Vuaremundus inchoauit: & præcipuè filiorũ Clodouei, primi Regis Christiani, videlicet, Hildeberti, Lotharij,

GERMANICARVM RE.

Clodamiri, & Theodorici aui Theobaldi mētionem facit Procopius lib. 1. & 3. & Agathias lib. 1. & 2. qui Iustiniani Cæsaris ætate vixerunt.

Sed de origine, & migrationibus, & Regno nobilissimæ gentis Francicæ, diligentissimè scripsit Beatus Rhenanus Selestadiensis lib. 1. Rerum Germanicarū, qui circa annū Christi 1520. in patria floruit.

Extant autem & alij aliquot rerum Germanicarum Scriptores, in ipsa Germania nati, quos eo ordine, quo scripserunt, breuiter recensebo.

EGINHARDVS, Caroli Magni, qui primus ex Francica stirpe Imperator Romanorum factus est, cuius etiam familiaris, & Consiliarius fuit, vitam, & Res gestas vno volumine complexus est. Ex quo Abbas Urspergensis, & sequentes eam descripserunt.

REGINO, Abbas Prumiensis in Lotharingia Annales suos, seu Chronologian potius à nato Christo, vsq; ad Ottonem I. & annū Christi 968. deduxit.

Hanc

RVM SCRIPTORES.

Hanc *LVITPRANDVS* Ticinensis suppleuisse scribitur, vsq; ad Lotharij, & Conradi III. tempora. Verum Luitprandi sex libros de rebus sua ætate in Europa gestis, hæctenus videre mihi non licuit. Nec Reginoni Moguntia expresso anno 1521. nec alijs editionibus, quod sciam, adiuncti sunt.

VVITTIKINDVS Cænobij Corbiensis Monachus, gentis Saxonicae historiam, & præcipuè Henrici Aucupis, et Ottonis I. res præclare gestas descripsit, vsq; annum Christi 974.

LAMBERTVS Schaffnaburgensis Monachus Cænobij Hirsueldensis, vsq; ad annũ 20. Henrici IIII. Imp. qui est à nato Christo 1077. peruenit.

SIGEBERTVS Monachus Gemblacensis, ab orbe condito, ad sua vsq; tempora, quibus Henricus V. imperare cæperat, Chronica sua perduxit: ac de Fræncis præcipuè, & Imp. Germanicorum Rebus gestis multa collegit. Quas

GERMANICARVM

Robertus Abbas montis vsq. ad Lotharij, & Conradi III. tempora suppluit.

OTTHO filius S. Leopoldi, frater Henrici ducis Austriae, Episcopus Frisingensis, Chronicon, lectu non indignum, ab origine Mundi, vsq. ad Conradi III. Imp. exitum, & annu Christi 1150. libris septem complexus est. Nam octauus Liber, non Historiam Impp. sed disputationem de Antichristo, de Resurrectione mortuorum, de extremo Iudicio, & fine Mundi continet.

In duobus libris, quorum Titulus est: De gestis Friderici Aenobarbi Caesaris Augusti, orditur Historiam ab Henrici III. proavi Frid. Aenob. anno 24. qui fuit à nato Christo 1080. Ac priore libro Henrici III. Lotharij, & Conradi III. historiam delibet. Posteriore demum, res à Friderico Barbarossa, primo Imperij quinquennio gestas recitat. Quas RADEVVICVS Frisingensis Ecclesiae Canonicus, vsque ad annum Christi 1160. duobus alijs libris perduxit.

Hen-

RERVM SCRIPTORES.

Henricus III.

Imp.

LEOPOLDVS — Agnes — Fridericus à
 III. Sanctus, Mar- vtrig nu- Stauffen: dux
 chio Austriae, obiit pta. Sueviae.
 1136. die 15. No-
 uembris.

Conradus Fridericus.
 III. Imp.

Henri- Leopoldus Otho Epi- FRideri-
 cus II. V. dux Ba- scopus Fri- cus Bar-
 Dux uariae à Cö- singensis, barossa,
 Au- rado Impe. Scriptor Hi- Imp.
 striae. factus. storiae.

HELMOLDVS Canonicus Butzou-
 ensis, Historiam conuersae ad veram Christi reli-
 gionem gentis Henetae, seu Slauiçae, ad littus ma-
 ris Baltici circa Lubecam, & in ditioe Ducum
 Megapolensium, recitat: & à Caroli Magni bel-
 lis, quibus in Saxoniam Christi religio propaga-
 ta est, vsque ad Friderici Barbarossae tempora,
 & annũ Christi 1168. peruenit, quo Rostochium
 octenũ ante à Pribislao Henetorũ domino adifi-
 cari cœptum, vrbis priuilegia, primum accepit.

SAXO

SCRIPTORES RERVM

SAXO GRAMMATICVS, Rotscildensis Ecclesiæ præpositus, Danicæ Gentis hystoriam, ex vltima vetustate, ad sua vsq; tempora, & Regem Canutum VI. ac VValdemarum fratrem, S. Canuti nepotes, ferè vsq; ad annum Christi 1200. deduxit.

ABBAS VRSPERGENSIS inter omnes Germanicos Scriptores veteres, lectu vtilissimus est. Nemo enim vnus de rebus Germanicis plura complexus est. Nec quisquam diligentius, & accuratius omnium rerum gestarum tempora annotauit: Quæ ab anno post Diluuium 200. exorsus, continua serie, vsq; ad Friderici II. Imp. annū 20. qui est à nato Christo annus 1230. contexuit. Est autem Vrsperga, Monasterium Sueuiæ, paucis miliaribus ab Augusta Vinelicorum distans versus occasum.

Addita sunt autem Chronico Vrspergenſis, Paralipomena Rerum, quæ annis 300. postea in Germania, & reliquo ferè orbe Christiano, vsq; ad nostram ætatem, memorabiles acciderunt, cognitu dignissima: Cum quibus permulta, in primis

GERAMNICARVM.

mis editionibus Chronici Carionis, ad verbū congruunt.

M. ALBERTVS ARGENTINENSIS, in ea parte Chronici, quam Cuspinianus Austriae suae adiunxit, à Rodolpho Habsburgense Romanorum Imp. & anno Christi 1273. exorsus, sequentium Impp. Adolphi Nassauensis, Alberti Austriaci, Henrici Lucelburgensis, Ludouici Bauari, & Friderici Austriaci bella, vsq; ad initia Caroli III. Imp. & annum Christi 1350. commemorat.

IOHANNES CVSPINIANVS, Imperatoris Māximiliani Consiliarius, Consul Romanos ab initio eius Magistratus, seu anno 505. ante natum Christum, vsque ad 32. annum Iustiniani Imperat. qui fuit à Christo 560. contexuit.

Sed Imperatores Romanos, & Germanicos, vsq; ad initium Maximiliani Imper. seu annum Christi 1494. deduxit.

Ab eo anno Historiam precipuorum in toto ferè orbe habitato Regnorum, splendidissimè, &

SCRIPTORES RERVM

ornatissimè scriptam, orditur *PAVLVS IO-
VIVS* Neocomensis: eamq̄ continua 50. anno-
rum serie, ad annum Christi 1546. pertexit.

IOHANNES NAUCLERVS,
non procul à Tubinga in agro Vuirtembergensi
natus, & Ecclesiæ Tubingensis prepositus, inte-
grum Chronicon ab initio Mundi, vsq̄ ad sua tē-
pora, & annum Christi 1500. duobus volumini-
bus comprehendit: & in Germanicis præcipuè re-
bus, multa, quæ ab alijs Scriptoribus non expo-
nuntur, annotauit. Nec scio, an vsquam alibi ex-
tet pulcherrimum Germanici candoris, fidei, piet-
tatis, & clementiæ exemplum, quod in secundo
volumine Nauclerus recitat, de Conrado III.
Imp. Qui Guelphum Bauariæ ducem, in oppido
VVinsperga obsessum, armis & fame deditionem
facere coëgit. Cum autem Coniugi Guelphi, &
ceteris nobilium matronis petentibus concessis-
set Imp. vt inuiolata discederet cum rebus, quas
suis humeris gestare possent: Guelphi vxor, &
ceteræ matronæ nobiles, suos maritos & liberos
humeris impositos, & ex sinu pendentes, asporta-
bant. Qua pietate & fide coniugum, etsi vafre
Impe-

GERMANICARVM,

*Imperatoris concessio eludi videbatur: tamen tan-
to opere delectatus est Imp. Conradus, ut vitam,
& poenam Guelpho hosti capto condonarit, & pa-
cem ac amicitiam cum eo fecerit.*

*ALBERTVS CRANTIVS, gen-
tis Saxonicae, & Vandalicae, & regionum borea-
lium, Daniae, Sueciae, seu Gotthiae, & Norici, hi-
storiam facundè descripsit, vsq; ad annum Chri-
sti 1504.*

*Antonij Sabellici Enneadas, anno Christi
1504. desinentes, CASPAR HEDIO,
Argentinensis Ecclesiae doctor, Historica Syno-
psi pertexuit, vsq; ad annum Christi 1538.*

*IOANNES SLEIDANVS, Lu-
theri Historiam praecipuè, & certamina ex dis-
sidio religionis in Imperio Germanico orta, &
historiam electionis, & rerum à Carolo V. Imp.
& alijs Europae Regibus gestarum, fideliter, &
luculente descripsit, ab anno Christi, 1517. vsq;
ad 1556.*

RE-

REGNI GALLIAE

REGNI GALLICI, quod nunc **FRANCI** tenent, Scriptores præcipui, exceptis ijs, quorū antea feci mentionem, sunt, **ANNONIUS** Monachus ad S. Germanum Parisijs, qui ab initio Regni Francorum in Gallia circiter annum Christi 420. exorsus, singulorum Regum successiones, & res gestas diligenter, & copiose, ac optima fide libris 4. exposuit, vsq; ad Ludouici Pij annum duodecimum, qui est à nato Christi 826.

Annonij historiam alij deinceps ad S. Germanum Monachi, vsq; ad natalem Philippi Augusti, qui fuit annus à nato Christo 1165. pertexuerunt.

GREGORIUS TURONENSIS Episcopus lib. 1. Historiarum ab initio Mundi, vsq; ad Theodosium Imp. decurrit. Reliquis nouem Libris res gestas Regum Francorum, & Sanctorum, qui in Gallia extiterunt, vsq; ad Gregorij Pontificis tempora, & annum Christi 600. exponit.

ADON Episcopus Viennæ Gallicæ, ab-
breuiat

HISTORICI

breuiatum Chronicon totius Historiæ Mundi, & Regum Francicorum, vsq; ad annum Christi 980. reliquit, non admodum magni momenti.

ROBERTVS GAGVINVS Compendium suum vsq; ad Caroli VIII. expeditionem in Italiam, anno Christi 1493. susceptam, deducit.

Sed omnibus cæteris Gallicarum rerum scriptoribus, grauitate, iudicio, & eloquẽtia, antecellit PAVLVVS ÆMYLIVS Veronensis, qui à Faramũdo primo Francorum Rege in Gallijs, circa annum Christi 420. vsq; ad initia Caroli VIII. & annum Christi 1488. perspicua & eleganti oratione latina, res Francicas contexit. Itaq; vnus multorum loco vtiliter legi potest.

Post Æmylium **PAVLVS IOVIVS**, nõ modo Regum Francicorum Caroli VIII. Ludouici XII. & Francisci, verumetiam omnium ferè cæterorũ totius Mundi Regum bella, & res suo tempore gestas ornatissimè descripsit. Ac initio Historiæ, Caroli VIII. expeditionem in Italiã, & Regnum Neapolitanũ anno Christi 1494. suscep-

SCRIPTORES

ſuſceptam, prolixè & ſplendide commemorat, & omni dicendi artificio exornat.

Eiusdem expeditionis Historiam libris 5. & præterea LUDOVICI XI. & Caroli Burgundi res geſtas, libris 8. PHILIPPVS COMMINEVS Eques Gallicus ſumma fide & prudētia ac ſimplicitate expoſuit. Quorum librorū lectio, omnibus, qui in Republica & Principum ac Regum conſilijs & negocijs hoc tempore verſantur, cognitu vtiliſſima eſt.

GALEATIVS CAPELLA *Bel- lum inter Franciſcum Regem Gallia & Caroli Imp. duces, de ditione Mediolani, geſtum ab anno Chriſti 1520. vſq; ad 1530. complexus eſt.*

FROSSARDVS *celebris ſcriptor Gallicus, atrociffima Bella inter Anglos & Gallos, ab anno Chriſti 1335. vſq; ad 1400. geſta copioſè perſecutus eſt. Hæc ex Frossardo collecta breuiter & dilucide peculiari libro narrauit Iohannes Sleidanus.*

Adfert autē initio Hiftoriæ lucem aliquam hæc pars Genealogiæ Regum Gallicorum.

RERVM GALLICARVM

S. LVDOVICVS

IX. Rex Gallie, obiit
anno Christi, 1270.

PHILIPPVS Rex Gallie.

Philippus pulcher
Gallie Rex.

Carolus
Valesius.

Ludo- uicus.	Phi- lip- pus.	Carolus. Hoc mortu- o, Eduar- dus III. ne- pos ex sorore, & Philippus Valesius patruelis, de successi- one in Regno Gallie contende- unt. Inde bellum Anglicum exarsit.	Filia, nupta Anglo Eduardus, III. Rex An- glie cepit reg- nare año 1326.	— Edu- ardus II. Rex Anglie	Philippus Rex Gallie praelatus E- duardo An- glo. Iohannes captus ab Anglis.
-----------------	----------------------	---	--	--------------------------------------	---

CAROLVS V. Philippus Dux
Rex Gallie, recuperauit
ditiones & vrbes ab Anglis ademptas.

Burgundie.

Ludouicus Dux
Aurelie.

Carolus VI.
Carolus VII.
Ludouicus
XI.

Iohannes.

Iohannes. Carolus.	Carolus. Ludoui- cus XII. suc- cessit Caro- lo VIII. Claudia.
Francis- cus Rex Gallie.	

Carolus VIII.
anno 1494.
Neapolim occu-
pat.

Philippus.
Carolus
Burgundus.
Maria nup-
ta Max: Ce.
Philippus.
CAROLVS
V. Imp.

SCRIPTORES

REGVM HISPANIÆ originem
 & successiones, à Thubal filio Iapheth, vsque ad
 Carolū V. Imp. contexuit FRANCISCVS
 TARAPHA Barcinonensis.

VNGARIÆ Regum Historiam, vsq̃
 ad Matthiam Huniadem, tribus Decadibus,
 eloquentissimè explicauit ANTONIVS
 BONFINIVS.

Omniū vero Principum Romanorum, qui
 inde vsq̃ ab Augusto, vel Romæ, vel Constanti-
 nopoli, vel in Germania, sedem imperij tenuerūt:
 & omniū ferè Regum in Europa, & Italia Du-
 cum illustrium familias, seu Genealogias, accu-
 rate & copiose descriptas, & singulorum rebus
 gestis & temporum annotatione diligenti insigni-
 tas, collegit ONVPHRIVS PANVINIVS
 Veronensis: Quas singuli, Romanorum Cæsarum
 & rerum in tota Europa gestarum historiam co-
 gnoscere cupiētes, magno cum fructu & suauita-
 te, lectioni historiarum adiungent.

ECCLESIASTICÆ HISTO-
 RIÆ Scriptores primi & præcipui sunt, PRO-
 PHE-

HIST. ECCLESIAST.

PHETAE ET APOSTOLI, in quorū le-
ctiōe, testimonia patefactionis diuinæ, & doctri-
nam Legis & Euangelij de Christo & de omni-
bus fidei Christianæ articulis, & mirandam Ec-
clesiæ collectionem, gubernationem & defensio-
nem, & exemplaræ & gratiæ Dei, & virtutum
Deo placētū, obseruari debere, supra monuimus.

Cum autem in historijs Imperiorum præcipua
esse Ecclesiæ consideratio debeat, quæ & vbi sin-
gulis temporibus fuerit, quam sonuerit doctrinæ
vocem, de quibus doctrinæ partibus præcipuè ex-
titerint certamina, quomodo veritas defensa &
illustrata sit, quos præcipuos Doctores & testes
veræ sententiæ habuerit, &c. Hortor Auditores,
vt in lectiōe sequentium Historicorum hos locos
in conspectu habeant, & requirant.

PROPHETÆ & APOSTOLI,
Historiam Ecclesiæ, à primo initio conditæ & e-
lectæ Ecclesiæ vsq; ad annum Mundi 4020. de-
duxerunt. Qui fuit à nato Christo quinquagesi-
mus octauus: Quo anno Romæ, Ecclesiam Deo
colligere cœpit Paulus Apostolus.

SCRIPTORES HIST.

*Etsi autem post Apostolorum tempora, plerique scriptores, doctrinae Evangelij, quae praecipuum & proprium Ecclesiae patrimonium & nota est, raram admodum mentionem faciunt, & in descriptionibus Personarum & persecutionum ac miraculorum solummodo immorantur: tamen aliqui etiam, Doctrinae controuersias, & verae sententiae propugnationem, & Errorum refutationes, literis mandarunt. Inter quos **EPIPHANIVS** Salaminos Cypri Episcopus praecipue eminet: Ex quo continua series Historiae, & certaminum Ecclesiae à temporibus Apostolorum usque ad ipsius tempora coagmentari potest: Si quis singula membra prudenter & apte inter se conferat & coniungat. Sed antiquiores Epiphanio scriptores sunt.*

***IOSEPHVS**, qui Historiam Ecclesiae Iudaicae ab initio Mundi usque ad postremum Ierosolymae excidium, & annum Mundi 4035. contexit.*

***EGESIPPVS** ad fidem Christi ex Iudaeis conuersus, scriptor eloquens & grauis, Adriani Imp. aetate floruit. Et Historiam Bellorum Iudaicorum*

ECCLESIASTICAE.

daicorum, à tempore Maccabeorum, vsq; ad Christi Natalem, & Herodis mortem (libro primo) & inde vsq; ad Vespasiani in Iudaëa expeditione, & annum Christi 69. (lib. 2.) & deinceps vsq; ad Iudæam & urbem Ierosolymam, per Vespasianum & Titum, anno Christi 72. funditus euersam, (lib. 3. 4. & 5.) posteritatis memoriæ consecrauit.

EVSEBIUS Historiam Ecclesiasticam à nato Christo, vsq; ad Constantini Magni tempora, & annum Christi 325. contexit.

TRIPARTITA ex tribus scriptoribus, Theodoro, Sozomeno, Socrate coagmentata est, à Cassiodoro, Theodorici Veronensis Cancellario, & deducta vsq; ad annum Christi 444.

Hortor autem Studiosos, vt non modo fragmenta illa à Cassiodoro consuta, sed Scriptores integros, qui græcè & latinè expressi extant, diligenter legant.

SOCRATES Constantinopolitanus, ab initio Imperij Constantini Magni, vsque ad 17.
G 4 consu-

SCRIPTORES HIST.

consulatum Theodosij Iunioris, qui est à nato Christo 444. peruenit, libris 7.

THEODORETUS Cyrensis Episcopus, à fine Eusebij & initio Sectæ Arianae exorsus, usq; ad annum Christi 426. progreditur libris 5.

Hermius SOZOMENVS Salaminius, ab iisdem ferè temporibus, circa annum Christi 316. incipiens, usq; ad finem Honorij Imp. & annum à nato Christo 426. accessit, libris 9.

EVAGRIVS, de Historia Ecclesiæ & Imperij Romani, sex libros composuit, exorsus à Synodo Ephesina, quæ Nestorium anno Christi 435 damnauit, usq; ad annum 12 Mauricij Imp. qui est à nato Christo 595.

NICEPHORVS, in libris 18, qui soli extant, Historiam Ecclesiasticam, à nato Christo, usq; ad Heraclij Imperat. tempore, & annum Christi 625. deduxit.

ECCLESIASTICAE.

ZONARAS etiam, Ecclesiae Constanti-
nopolitanae, & controuersiarum religionis in Ori-
entalibus Ecclesijs motarum historiam, singulo-
rum Caesarum. *Vitis* intexit, usq; ad annum Chri-
sti 1120.

SPECVLVM VINCENTII Bel-
uacensis, Monachi Dominicani, summam totius
historiae Mundi, ab initio usq; ad annum Christi
1250, complectitur libris 32.

ANTONINVS quoq; Monachus Do-
minicanus, Historiam Ecclesiasticam, ab initio
Mundi deductam usq; ad annum Christi 1460
composuit, diuisam in Titulos 24. In quibus
Sanctorum praecipue Episcoporum, Martyrum,
Doctorum & recentium Monachorum ac Ponti-
ficum Romanorum historias recitat.

PLATINA Secretarius Pontificius,
scripsit *Vitas* 151. Romanorum Pontificum, à
S. Petro usq; ad Sixtum IIII. & annum Chri-
sti, 1472.

SCRIPTORES HIST.

METROPOLIS ALBERTI
Crantij, Seriem & successiones omnium Episcoporum in duodecim Saxonie inferioris & Westphaliae Ecclesijs Cathedralibus enumerat: & narrationes de rebus in Imperio, & vicinia gestis intertextit. Orditur autem à Caroli Magni temporibus, qui Ecclesiam Bremensem, instituto Episcopo S. Wilehadi, circa annum Christi 788. fundavit: ac inter cetera praefatur, Se post diuturnum bellum cum gente Saxonica pacem fecisse, hac conditione, ut pristinam libertatem & immunitatem retineret integram, sed tamen victa iam Deo gratias ageret, & deinceps armis & fide Domino & Redemptori nostro Iesu Christo seruiret.

CHRONICON BERGOMATIS,
à Iacobo Philippo Bergomense, Monacho Augustiniano, libris 16. ab initio Mundi usque ad annum Christi 1503. deductum, lectu utilissimum & iucundissimum est. Vniuersam enim Ecclesiae Dei & Imperiorum historiam, & Urbium praecipuarum in tota fere Europa origines & res gestas, & omnium illustrium virorum, Principum, Doctorum, Artificum, Sanctorum, Martyrum, & aliorum,

ECCLESIASTICAE.

rum, qui unquam vixerunt, vitam, breuiter & neruose expositam, notatis simul & accuratè distinctis temporibus, & annorum serie obseruata, complectitur.

Extant autem multorum Chronica & Epitome, complectentes omnia Mundi tempora, & seriem Imperiorum, & maximarum rerum, quae in Ecclesia & Imperijs euenerunt. Ac praeter eos, qui in Catalogo Historicorū paulò ante nominati sunt, **IUSTINVS** etiam, qui circa annum Christi 150. floruit, omnium gentium Historias maxime insignes, à Nino Assyriorum Rege, qui circa annum Mundi 1906. regnare cœpit, vsq; ad Augusti Caesaris annum 25. qui est à condito Mundo 3945. in compendium contraxit ex 44. libris Trogi Pompeij Romani: cuius patrè, Iulij Caesaris Cancellarium fuisse, Trogus ipse scriptum reliquit.

EVSEBIUS Caesariensis, Chronologiam omnium Mundi temporum, à primo initio, vsq; ad annum Christi 330. contexit. Hanc D. Ieronymus vsq; ad annum 382. Prossper vsq; ad 448. Mas.

ECCLESIASTICA

Matthæus & Matthias Palmerij usq; ad 1482. Inde alij quidam usq; ad nostra tempora, & annum Christi 1543. perduxerunt.

Hermannus Contractus, filius Comitis in Veringen, Monachus ad S. Gallum, Chronologiam vsque ad sua tempora & annum Christi 1066. pertexuit.

Paulus Orosius Epitomen Historiarum Mundi ab initio vsq; ad annum Christi 420. libris septem complexus est: Quos Sancto Augustino dedicauit.

Autor Fasciculi temporum, breui fasce omnia Mundi tempora comprehendere, & in vna veluti Tabula, seriem Regum & Pontificum, & aliarum rerum memorabilium Lectori spectandam exhibere conatus est, vsq; ad annum Christi 1484. Idem Concinnatoris Catene Aureæ studium fuit.

Quod autem Poëta vetus de suo carmine inquit:

Fla-

HISTORIA:

*Floriferis ut Apes in saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea perpetua semper dignissima vita.*

Id de CHRONICO GARIonis

*Philippico rectissime usurpari potest, in quo ve-
rè κρυφαὶς ἀπὸ πᾶσιν τῆς ἰσοπίας ἀπερῶν
ἔδρασε, & Historias Ecclesie & Imperiorum
singulari iudicio electas, sapientissime accommo-
davit ad locos communes & Regulas Legum:
& dulcissimas γυνώμας intèdixit, quæ om-
nium vitæ consiliorum & actionū nor-
mas continent. Quare in omnium
Studioforum manibus assidue
versetur.*

FINIS.

IN LIBELLVM
Dauidis Chytrei, de Le-
ctione Historiarum rectè
instituenda,

Dodecastichon Carmen MATTHIÆ
HVEBNERI Schnebergensis.

Historias orbis didicisse fideliter omnes
Laus est, quæ longo tempore parta venit.
Sed maior laus est: breuiter meminisse legentem
Quæ passim varijs sparsa fuere locis.
Illud fit certa methodo: certisq; docentum
Præceptis: Methodus qualibet arte valet.
Mox igitur tradit, traditq; fideliter artem
Is, iusta Methodum qui breuitate docet.
Historias tractat simili ratione Chytraeus:
Tractat & exiguo lector amice libro.
Illas vtiliter quò voluas, quouè reuoluas,
Et lectas breuiter quò meminisse queas.
Adiungit laudes: immensum monstrat & vsum
Historiæ: ad cunctos qui redit inde bonos.
Histo-

*Historicos etiam breuiter complectitur omnes:
Quos habet et Gallus, quosue Britannus habet.
Et quos Roma potens: & quos habuere Pelasgi:
Et quos hoc nostro tempore Caesar habet.
Quos quibus populos, & quas celebrauerit vrbes:
Scripserit hinc ad quos quilibet vsq; dies.
Ergo puer cupidè hæc docti lege scripta Chytræi:
Addent Historicis lumina magna libris.
Est labor hos didicisse: sed est meminisse voluptas
Vtile per cunctos & meminisse dies.*

FINIS.

1037490

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

31113